

CSABY MÁRTON

..és újra felgördül
a függöny...

GOMBÁR A.
948.

·KORDA·RT·KIADÁSA·

„ÉS ÚJRA FELGÖRDÜL A FÜGGÖNY...”

IFJÚSÁGI REGÉNY FIÚK SZÁMÁRA

IRTA:
CSABY MÁRTON

BUDAPEST,
KORDA R. T. KIADÁSA

I. FEJEZET.

KÉT SORS TALÁLKOZIK.

1947 május hónapjában egy haldoklóhoz hívtak sürgősen. Először azon csodálkoztam, hogy miért engem hívtak, aki már teljesen szürkességbe olvadtan éltem csendes, visszavonult magányomban és hetven évemmel rég fel kellett hagynom aktív lelkipásztori működésemet. Másodszor meg az ejtett gondolkozóba, hogy a község plébánosa jóbarátja volt annak a háznak, ahol a nagybeteg volt és a választás ezekben a nehéz pillanatokban mégis reám esett. Bár egész életemben távortartottam magamtól minden hiúságot, most mégis valami furcsa, zsongító, jóleső érzés töltötte el öreg szívemet.

Lám, még szüksége van rám valakinek. Alakom még nem veszett el egészen a mult ködében és reszkető kezemmel még megnyithatom valaki számára a mennyország kapuját.

Május 2-ának kora délutánja volt, mikor értem küldtek egy maszatos kisgyereket. Azt hittem, hogy valaki rossz tréfát akar űzni velem. Szigorúan néztem a megszeppent, mezítlábás kisgyerekekre, aki nem merte reám emelni szemét.

— Ismételd el, fiam, még egyszer az üzenetet. — A fiúcska megkönnyebbülve hadarta el a rábízott szavakat.

— Az ügyvéd úr azt üzeni, hogy tessék azonnal hozzájuk menni, mert nagybeteg van a háznál.

Most reám nézett félénk, kerek, fekete szemével, mintha sürgetni akarna. A gyanú bizonytalan

rossz érzése azért még mindig bennem bujkált. Rápillantottam breviáriumomra, melyet kezemben szorongattam, mintha tőle várnék választ, hogy mit tegyek?!... Őt esztendeje már, hogy nem várt tőlem senki vigaszt és lelki tanácsokat. Utódom fényes kvalitásai tökéletesen és végérvényesen elfeledteték mindenkivel beteges, kopott, előregedett éneket. Egyedül Istenemnek és magamnak éltem az utóbbi években. Még az otthonomból is alig mozdultam ki. Minden örömet a reggeli szentmise és a délutáni szentséglátogatás képezte, no meg elég szép és tekintélyes könyvtáram. Nappal kis kertemnek csinosítása, rózsafáimnak a nyesegetése meg ápolgatása foglalt le, este meg, különösen télen, mikor odakünt vastag, puha pelyhekben hullott a hó, kezembe vettem a nagy Bréhmét és ki tudná megmondani, hogy hányadszor olvashattam igazi nagy lelki gyönyörűséggel.

Ujságot is alig olvastam. Megtörtént sokszor, hogy hónapokig nem volt kezemben ujság és akkor is csak úgy, ha valaki véletlenül ott felejtette a házban. A tökéletes elszigetelt magánosság körülvelt, mint egy páncél, melyen csak elvétve hatolt át a külvilág eseményeinek zaja. Azért jóformán mindenkit ismertem a községben, ha távol is éltem az emberektől.

A fiúcska által említett család ismert volt és elég jómódú. A férfi jónevű ügyvéd volt Gyöngyösön, felesége különböző jótékonyági egyesületeknek volt tagja. Mindenütt ott volt, ahol segíteni kellett. Gyöngyösön csak az ügyvédi irodájuk volt. Lakni Abasáron laktak, csinos, szépen megépített házukban.

Csak az apát ismertem személyesen, az anyát és fiát nem, bár többször láttam nyaranta a fiút, ahogy könyvvel a hóna alatt házacska előtt elmenve kutatólag és kíváncsian nézegetett a kertem felé. Szép, magas, szőke fiú volt. Nem tudom, kitől hallottam, hogy az apja szintén ügyvédnek szánta.

Egyszer kertemben voltam éppen, mikor elhaladt egy kora reggelen. Az ég kékje még sápadtan fénylett felettünk, szépséges arcát még nem ragyogta be a nap csillámló, arany mosolya. Az éjjel eső esett és a levegőnek friss, illatos fűszaga volt. A rózsáim kelyhein mint gyémánszemek ragyogtak a harmatcseppek és valahol, egy platánfa sűrűjében, elkésett madár köszöntötte telitorokkal a nyári reggelt...

Egyszerre pillantottuk meg egymást. A fiatalember hirtelen megállt, azt hittem, benyit a kapumon. Az éles reggeli fényben megnyúltak és beesettnek látszott az arca és szomorúságot, zavart, félelmet olvastam ki azokból a pillanatig arcomra emelt fiatal szemekből... Olyan szokatlan volt ez a mély bánat ezen az ifjú arcon, hogy szívemből óhajtottam, bár megvigasztalhatnám. Szerettem a fiatalokat és megértettem őket. Ők is szerettek és régebben sokszor fordultak hozzám fontosnak látszó problémáikkal. Már megmozdultam, hogy feléje menjek, de a fiatalember mégis meggondolta magát és zavartan továbbment.

Ennek már két esztendeje. Az idő számomra egyforma szürkesége elmosta gondolataimban ennek a reggelnek az emlékét, de ma a kis maszatos fiúcska szavai nyomán újra felmerült előttem. Ki lehet beteg a háznál?!... Az ügyvéd vagy a felesége?!... A fiú nem lehet, merthiszen a fővárosban végzi utolsó egyetemi éveit.

Hátha csakugyan valami rossz tréfa, de akkor is vajjon nem kötelességem menni, ha hívnak?!... Letettem kezemből az imádságoskönyvemet és kapalom után nyúltam. A gyerek látva mozdulatomat, kiódalgott a szobából és sietve eltűnt.

Ez megint eltöltött valami homályos, kételkedő érzéssel. Utódom, a plébános jóbarátja volt a háznak, ahová állítólag hívtak. Engem különös és furcsa öreg papnak tartottak az emberek, mert nem szerettem és kerültem a társaságot.

Jó volt-e... vagy rossz?!... Nem tudom. Nem is gondolkoztam rajta. Elsősorban mindig és minden körülmények közt Isten szolgája voltam és nem adtam időt soha a magánéletemnek. Reggeltől-estig a falvakat jártam. Temettem meg kereszteltem, tanítottam és betegeket látogattam. Lakásomat a templomszolga takarította, ha ráért. Többször nem, mint igen. Így megtörtént, hogy nem egyszer egyedül kellett a tisztogatás után néznom, de azért nem volt szívem elbocsátani.

Nem egyszer történt meg, hogy takarítás közben leptek meg híveim. Ők pirultak, én nem. Mosolyogtam zavarukon és leporoltam a széket, amire ültek. Szerettem és élveztem a munkát. Este hálásan és fáradtan adtam hálát az Istennek, hogy a magam kényelmére nem dolgoztattam meg senkit és a felesleges kis pénzemen segíteni tudom a hozzám fordulókat.

Természetes, hogy különbségeimet szélteben-hosszában beszélték az emberek. Talán ez is, de leginkább mind jobban és jobban gyöngülő emlékezőtehetségem járult ahhoz, hogy hamarább kellett átadnom a helyemet az utódomnak és megelégednem a magány szürke és tespedő napjaival. Azonban én igyekeztem kifogni ezen az életem végső és haldokló napjain. A hajnal első sugara már ott kapott a kis kertemben és késő este volt mindig, mikor fáradt kezemből letettem a breviáriumot. Most már igazán és végérvényesen egyedül voltam és maradtam Istennél. Az emberek elfelejtettek lassan és sokszor hetekig nem nyitotta rám senki az ajtót. És mégis boldog voltam. Talán soha még olyan boldog nem voltam az életben, mint most. A lelkem, mintha összenőtt volna a végtelennel és mintha ebben a végtelen csöndben és békében a mennyország lenyúlt volna értem a földre. Ez nem is a testnek az élete volt már, hanem a léleké.

Éppen ezért hatott rám olyan különös és valószínűtlenül ez az üzenet, melyet a kis mezítlás

gyermek hozott számomra. Kinek volt rám szüksége, mikor itt van az utódom, aki olyan kitűnően látta el dolgát hívei között.

Töprengve mentem ki az utcára. Csak akkor vettem észre, hogy a kalapomat, bár érte nyúltam, ott hagytam az asztalomon. Nem fordultam vissza. Fejemet sütötte a nap, ahogy megindultam a község szíve felé. El voltam készülve arra, hogy valaki izetlen tréfát űz velem. Mindegy... akárhogyan is van, éreztem, tudtam, hogy mennem kell. A kis község gesztenyefái piros, fehér virágba borultak az utcák mentén. A tavasz bűbajos szépsége mosolygóvá varázsolta az egyébként poros, álmos és igénytelen községet. Egy lélek sem volt látható ebben a koradélutáni csendben. Az ügyvédék háza előtt bizonytalanul álltam meg. Olyan békésnek és nyugodtnak látszott ez a sárgára festett, zöld zsugáteres ablakú ház, hogy szinte fájt, mikor érintésemre élesen, bántóan megszólalt rajta a kapu csengője.

Egy ijedtarcú, szikár külsejű asszony nyitotta ki számomra. Most itt volt a pillanat, hogy megtudjam, hogy valóban rossz tréfának estem-e áldozatául vagy sem?!... De az asszony nem adott időt a kérdezősködéésre, hanem sietve megindult szó nélkül előttem. Tehát vártak!... Lépéseink visszhangot vertek a kőkockás folyosón. Az egyik fehérre festett ajtó előtt hirtelen megállt és halkán bekopogott.

A következő pillanatban felnyílt az ajtó és én egyedül beléptem a szobába. Megdöbrentett az a látvány, ami fogadott. A szoba dült volt és rendetlen. Ruhadarabok, cipők széjjeldobálva a padlón. Az ágy előtt, amely a két szorosan csukott ablak között állt a falnál, összegörnyedve térdepelt egy asszony. Könnyektől vörösre mart szemét le nem vette az ágyról. Mögötte az ügyvéd állott halál-sápadt arccal. Mikor az ajtónyílást meghallotta, felém fordította arcát. Sohasem fogom elfelejteni azt

a mérhetetlen szenvedést és néma kétségbeesést, ami ott világított szemében. Egy pillanatig tétován nézett rám, majd beszéd helyett rámutatott az ágyra. Véres volt az ágytakaró, amely alatt egyetlen gyermekük, az alig huszonhárom éves fiú feküdt. Fején kötés volt. Szeme, az a szép, szomorú szeme nyitva volt. Élt és magánál volt. Az egyik karja tehetetlenül csüngött le az ágy oldalán, a másik keze ökölbe szorulva feküdt a paplanon.

Egy borzalmas tragédia árnyéka feküdt a szobán, a halálra rémült szülők arcán és a súlyosan sebesült fiatalember messzeségbe révülő tekintetén.

Odaléptem az ágyhoz és gyengéden megfogtam a lecsüngő kezét, hideg volt és verejtékes.

Az anya, aki azt hihette, hogy az orvos tért vissza, hirtelen felemelte fejét és a könnyektől szinte megvakult szemével kétségbeesett rimáncodással nézett rám:

— Életben marad... ugye életben marad?!...

— Ó, hányszor hallottam már ezt a szívettépő kérdést homályos sikátorokban, szegényes nyomorodúkbán, gazdag házakban és kórházak hűvös termeiben, hol a hozzátartozók a paptól várták azt a csodát, amit az orvos már nem tudott megvalósítani. Hányszor kívántam szívemből, hogy bárcsak egyszer valóra tudnám váltani ezt a csodát, mikor szembekerültem egy-egy halálra sebzett anyának fájdalmas, riadt tekintetével.

— Katalin, kérlek, Katalin, térj magadhoz! — szólt az ügyvéd és fel akarta segíteni feleségét a földről, de az belekapaszkodott az ágy fájába.

— Nem, nem megyek el innen — sírta remegő hangon. — Ha Gábor meghal, úgy én is meghalok vele.

Láttam, hogy a férfi segélykérő tekintettel néz rám beesett, fáradt szemével.

Most már én próbálkoztam. Odahajoltam gyengéden az asszonyhoz és megérintettem a karját.

— Asszonyom, a fiának most szüksége van reám. Kérem, hagyjon magunkra.

Az asszony elengedte az ágy fáját és lassan, remegve felállt térdeplő helyzetéből. Arca olyan volt, mintha viaszból gyúrták volna. Ha férje fel nem fogja, végigvágódik a padozaton.

— Tudom, hogy meghal, érzem... Csak el akar-nak távolítani. Maga Isten szolgája, — szólta felém kitágult szemekkel — imádkozzék Istenhez, hogy mentse meg!

— Imádkozni fogok — mondtam csendesen. — Próbáljon megnyugodni.

— Megnyugodni!... — Az asszony vadul fel-nevetett. — Van fogalma, atyám, mit mond, mit ta-nácsol?! Hát lehet megnyugodnom, mióta meghoz-ták a hírt, hogy fiamat elütötte egy autó?!... Azt hittük, vége van, mikor megláttuk véresen, tépett ruhában... Hát el lehet ezt felejtetni?!...

— Katalin, kérlek, Katalin! — csitította remegő hangon a férje. — Majd kérek számodra valami nyugtatószert az orvostól, ha visszajön. Szörnyű-séges dolog ez — intézte most hozzám szavait. — A vezetőt beidézték a rendőrségre, de mit használ az nekünk?!... Azt hittük, hogy nem éljük túl azt a pillanatot, mikor megtudtuk a szerencsétlenséget. A fiam önt akarta látni. Azt suttogta, hogy bizalma van önhöz. Tegyen meg érte mindent! Az orvos szerint, ha szegény fiam megéri az estét, úgy van remény a felépüléséhez.

Elhallgatott és lehajtotta fejét. Odaléptem az ágyhoz és széket húzva leültem melléje. Hallottam, hogy hátam mögött halkán csukódik az ajtó. Egye-dül maradtam a szobában azzal a fiatal lélekkel, aki talán már egy új világ küszöbe felé indul bizony-talan, ijedező lépteivel.

Szomorúság ülte meg szívemet, ahogy néztem ezt az ifjú embert véres kötelékeivel homlokán. Mindig fáj, ha ilyen fiatal lelket lát az ember elér-kezni ahhoz a végső pillanathoz, mely pontot tesz

az alig megkezdett földi barangolás végére. Vajjon miért van szüksége rá az Úrnak, hogy ilyen hamar, ilyen tragikus úton akarja magához szólítani?!...

Milyen szívesen mentem volna el helyette. Milyen örömmel vállaltam volna magamra az Úr hívását én, elfáradt, megbékélt, öreg szolga!...

Nem tudom, meddig ülhettem így csendesen, percekig vagy órákig imádkozva az ágy mellett, mikor a fiú ökölboszorult keze megmozdult a takarón, a szeme, az az a szép, szomorú szeme belekapcsolódott a tekintetembe.

— Egyedül vagyunk?!

Intettem, hogy igen és közelebb húztam ágyához székeimet.

— Csak akkor beszéljen, ha nem fárasztja a beszéd. — A halvány arcon torz mosolygás futott végig.

— Hát nem mindegy?!... Nekem már úgyis végem!... Én már bevégeztem az életemet. De mielőtt elindulnék, meg szeretnék szabadulni attól a sok keserűségtől, ami fojtogat.

Elhallgatott, szeme körbefutott a szobán. Valószínű, az ő szobája lehetett. Most, hogy követtem pillantását, láttam, hogy iskolai összejöveteleket megörökítő fényképek, saját magáról skiccek, szénrajzok díszítik a szoba falait. Az ággal szemben egy gyönyörűen faragott barna fakereszt függött. A Megváltó arcán olyan beszédes, szívbe markoló volt a fájdalom, hogy szemem megbűvölve tapadt szenvedő arcára.

— Látom, hogy a keresztet nézi — mondta elcsukló hangon. — Magam készítettem. Szeretek ilyesmivel foglalkozni. Tizenhét éves koromig szobrász szerettem volna lenni.

— Nagyon tehetséges — feleltem őszinte elismeréssel.

— Igen, mindenki azt mondta, csak édesapám nem. De később magam is beláttam, hogy nem ez a nekem szánt út, amelyen haladnom kell. Édes-

apám mindenáron azt akarta, hogy ügyvéd legyek, mint ő, hogy egykor átvegyem jólmenő irodáját. De sajnos, meg kellett tagadnom a kívánságát. Az érettségi előtt álltam éppen, mikor rádöbbsentem, hogy miért vagyok a földön és mi a hivatásom...

— Ne beszéljen többet, — intettem — pihenjen.

De a fiatalember nem hallgatott reám. Arca fénylett, keze remegett a takarón, mikor folytatta szavait.

— Beszélnem kell, mert ezért kérttem magamhoz, atyám. Ki akarom önteni lelkemet valaki előtt, aki megért... Két évvel ezelőtt, egy nyári reggelen majdnem ellátogattam önhöz, hogy feltárjam lelkemet, de aztán mégis meggondoltam magam. Azt hittem, hogy ön is csak édesapámnak adna igazat és magamba fojtottam bánatomat, gyötrődésemet.

— Emlékszem. Bár megtette volna, de a helyett továbbment.

— Most már sajnálom. Szükségem volt jóbarátra, de senki sem értett meg. Iskolatársaim legkevésbé!... Hogy is kívánhattam tőlük, hogy megértsék azt a hirtelen átalakulást, ami lelkemben egy szép tavaszi reggelen végbement. Misére mentünk az intézetben, s már mikor felébredtem, valami különös, édes békét éreztem lelkemben, holott már hetek óta furcsa nyugtalanság és nagymérvű elégedetlenség élt bennem. Az érettségi előtt álló fiúk kedvenc beszéd tárgya, hogy mi lesz belőlük, ha kikerülnek az intézetből?!... Nos, én erősen tartottam magam ahhoz, hogy szobrász leszek, de ügyvéd semmiképen sem!...

Azon a szép tavaszi reggelen nagyon közel éreztem magamhoz az Istent. Valami különös erő térdre kényszerített és csodálatos könnyűség, öröm járta át egész valómat. Valahogy úgy éreztem, hogy a zsúfolt kápolnában egyedül vagyok Istennel és ez a közelség kibékített mindennel és mindenkivel... Éreztem, hogy az a sok nyugtalanság, ami hetek óta kínozott, hirtelen mint utolsót lobbanó tűz kialszik

szívemben és helyette más, édes nyugalom és a boldogságnak az a biztos tudata foglalja el lelkemet, mikor az ember érzi, hogy hosszú vándorútról végre hazaérkezett!...

Hirtelen felvetettem fejemet és körülnéztem. Szemem az előttem lévő padban az öreg, különöc Lám Gergely arcán pihent meg. Egyik legjobb iskolatársam nagyapjáén. Máskor is láttam az öregembert, aki néha-néha eljött a reggeli misére, hogy lássa és beszéljen az unokájával, de tulajdonképpen látó szemmel ma néztem meg először.

Az iskolában nagy hírnek örvendett, mert bejárta a világot és szép vagyoni tetteket, amit még a háború sem tudott teljesen tönkre tenni. Istennel, vallással eddig nem sokat törődött. Családja szerte szórva a világ minden táján. Öregségére egyedül élt, egy komor, rideg kétszobás lakásban, hol némi-lykor én is meglátogattam barátommal.

Mindent elért, amit egy ember elérhet, mondták róla barátaim és én ezen a szép tavaszi napon kutatva kerestem arcán a megbékélt élet boldogságának nyomait... A nap arany pászmákban hullott be a kápolna ablakán és útjában megcsillogtatott minden kis porszemet. Az öregember arca ebben a nagy arany ragyogásban hideg és érzéketlen volt, mint egy halotti maszk, bár szeme görcsösen tapadt a naptól aranyozott oltárra és a miséző pap minden mozdulatára. Könyörgő volt az öreg, fáradt szem tekintete, mint gazdáját kereső kutyaé és egész mozdulatlan alakján a reménytelen szomorúság ömlött el. Magános volt, ahogy ott ült a padban, a sok fiatalarcú diák között, mint egy árva, kifosztott ember, aki mindenét eltékozolta útjában és vénségére nem tartott meg magának semmit...

Abban a pillanatban döbbsentem rá, hogy mi az én hivatásom! Hogy mi az egyetlen út számomra, ha nem akarok vénségemre én is ilyen kifosztott, eltékozolt, magános öregember lenni, mint Lám Gergely...

Pap leszek, pap... zenélt szívemben hangosan a boldogság és szinte elkábultam a felismerés nagy, részegítő örömetől.

És attól a pillanattól száz meg száz apró esemény, lelki élmény erősített meg abban az elhatározásomban, hogy jól választottam és nem lehet más cél előttem, csak az, hogy pap leszek!... Soha úgy nem éreztem, milyen szép ez a hivatás, mint odakünt a harctéren, mikor a robbanó lövedékek, csapkodó gránátok közt ott jártak köztünk az Úr katonái és hozták, vitték a haldoklóknak és súlyosan sebesülteknek az enyhülést és vigaszt... Elhatározásom már akkor megingathatatlan volt. Ha vége lesz a háborúnak, pap leszek. Pap, mert ezzel szolgálom legjobban Istenemet, de egyúttal embertársaimat is, szükségük van reánk a szenvedő világnak és magam is erre vágyom szívem minden dobbanásával. Azóta úgy lobogott bennem ez a vágy, mint egy tüzes fákllya. Ha könyv volt a kezemben, ott tűzelt a betűk között, ha mentem az utcán, úgy kísért, mint az árnyékom. Menni... menni, dolgozni Isten országán minél előbb... És ez a vágy volt kenyérem és italom... az élet minden színe, szépsége, mely egybehalmozva várja azt a pillanatot, mikor magamon érzem majd a felszentelt ruhát. Ott-hon azonban heves összetűzésem volt édesapámmal. Kereken megtagadta kérésemet. Gondoltam, elvégzem az egyetemet és akkor majd megenyhül, de tévedtem. Ma reggel nagy jelenetünk volt egymással. Úgy szaladtam el itthonról, mint egy örült... Vakon rohantam a műúton... Fejemben, fülemben zúgott a vér... Egy pillanatra atyám jutott eszembe, hogy odaszaladok tanácsot kérni, de aztán elvetettem magamtól ezt a gondolatot. Az öregek olyan nehezen értik meg a fiatalokat. Számukra a fiatalság csupa érthetetlen, forrongó nyugtalanságból áll... Önnek, atyám, biztosan kényelmes volt és zökkenő nélküli a papi pályára lépése. Szülei papnak szánták és ment minden simán, tragédia nélkül... Nem kellett

megismernie, hogy mit jelent az, mikor évek olvadnak össze a vágy mindent elsöpítő tüzes lángjában csak azért, hogy mikor végre azt hiszi, elérte, . . . örökre elbocsássa ujjai közül . . . Hogy is érthetné meg egy idős, mindennel megbékült ember, hogy mit tesz az, vágyakozni . . . vágyakozni . . . vágyakozni . . .

A szó elhalt az ajkán, szeme lecsukódott.

Fölráztam magam a fiatal kegyetlen szavak ütése alól és megrándítottam a csengőt. Amíg várakoztam valakire, hogy bejöjjön az elalélt, súlyos beteghez, szívből imádkoztam, úgy mint még soha életemben.

Az ügyvéd jött be a magas, szikár asszonnyal, aki nyomban elszaladt az orvosért. Az apa tehetetlenül állt a nagybeteg ágya mellett. Én összekulcsolt kézzel imádkoztam. Mikor az orvos megjött, észrevétlenül mentem ki a szobából.

Csendesen hagytam el a házat. Kint vakító, éles napfény fogadott. A tavasz, mint egy édes, sűrű, mézzel kevert fűszeres bor áradt szét a levegőben . . . Szédültem . . . Egyszerre nagyon öregnek és törődöttnek éreztem magam. Hetven év nem kis dolog! És én még itt vagyok és nézem a magasra serkent, nedves, zöld fűszálakat és a virágzó, hetyke tavaszi fákat, míg ott bent a homályos betegszobában egy fiatal összetört reménység készül az utolsó búcsúszóra.

Elfátyolosodott a szemem. Nem kívántam embert látni, végigmenni a házak között, azért kitértem a mezei ösvényre, hol gyümölcsöskertek közt vezetett el az utam. Apró kis sárga és fehér virágok között kanyargott az ösvény a község végétől a gyümölcsöskertekig. Nem tudtam volna ilyen lelkiállapotban hazamenni . . . Szűk lett volna számomra a négy fal és az én parányi kis kertem is . . . Valami névtelen, fájdalmas érzés kerítette hatalmába lelkemet. A tiszta tavaszi lég úgy ragyogott előttem, mint egy nagy kristálygömb. Millió porszem reme-

gett benne és piciny rovarok döngtek el a fülem mellett. Friss fű- és földszag áradt mindenfelől. Ki-mondhatatlan sok fölhalmozódott szépség, amennyit talán el sem bír egy öreg, megviselt, elfáradt lélek.

Lassan mentem tovább. Egy pillangó szállt el a szemem előtt a közeli virágzó faágra. Az első pillangó az idén! Selymes, üde, lehellétköny fehér szárnyacskája fájdalmas szépséggel villant tova az áttetsző levegőben. Ahogy ott remegett finom kis teste a faágon, arra gondoltam, hogy vajjon az a pillangóhoz hasonló érzékeny, fiatal, tovalebbenésre kész lélek ott a súlyosan sebesült fiatal test börtönében, nem szállt-e már el egy villanással, hogy itt hagyja mindezt a sok földi gyönyörűséget?!...

Néztem a pillangót, ahogy lebegett a szárnya az éles, tiszta fényben és amíg továbbmentem a rózsaszín és fehér, húsos virágú gyümölcsfák alatt, szinte éles fájdalommal hasított belém a mult. A visszaemlékezés mint egy kanyargó, örvénylő szél-roham sodort magával és szinte tehetetlennek éreztem magam a hatalmában.

Nekidőltem az egyik alacsony kerítésnek és kezemmel belekapaszkodtam a hiányos lécekbe.

Szédület fogott el!... Mintha az elmúlt esztendők és hosszú évek fájdalmas, bús, édes emlékeinek összesűrített borából nyujtott volna kostolót a tavasz és ez a fejembe szállt...

Vágyakozás... Uram, Istenem... Vágyakozás!... Hát miből is állna az ifjúság másból, mint forró, megfejthetetlen, érthetetlen, kínzó és sóvárgó vágyakozásból...

Egy selymes szirmú almavirág ága érintette homlokom. Könnyű volt az érintése, mint egy félénk simogatás a mult kavargó ködéből... testetlen volt ez az érintés, mint régen az a csodálatos vágyakozás, mely betöltötte az egész lényemet és amely ma itt viszi öregedő lábamat a virágzó tavaszi fák alatt!...

Vágyakozás!... Mit is mondott az a bohó, csacsi, nagy szomorú szemű fiú ott a halálos ágyán?!... Mit is vágott hozzá még a halál perceiben is keményen és konokul, kegyetlenül, mint a fiatalok általában...

Vágyakozás!... A kezem kinyúlt és megsimogatta a homlokomat érintő tavaszi virágos ágat. Egy picinyke bársonyos szírom ott maradt hozzátapadva a tenyeremhez. Fájt, hogy lehullott az ágról és fájt, hogy ott feküdt a tenyeren leszakítva, magánsan... és hirtelen fájni kezdett valami mélyen belül a szívemben, mintha rég lejátszott, lehangolt húrra csapott volna egy játékos, kegyetlen kéz... Fájt a nagy tavaszi szépség, a mozdulatlanul remegő kristálytisztá lég, a sok reményteljes, fiatal zöld színfolt, az a nagy, harsogó vad fiatalság, ami szétáradt ezen a csodaszép tavaszi napon, mint egykor régen, mikor én is azt hittem, hogy csak az én szívemben él az a mindent betöltő erőszakos, hatalmas vágyakozás, mely elnyomott és elutasított magam körül minden más hangot. Mikor egyszer én is azon a ponton voltam, hogy ész nélkül nekiszaladjak a világnak, mert a vágyakozás túlnőtt a szívemen és azt hittem, hogy felemészti halandó testemet... Mit is tud erről ez a szegény súlyosan sebesült fiatal fiú, hogy ezen mindnyájunknak át kell esnünk egyszer, mikor megindulunk az életbe és azt hisszük, hogy miénk a világ!...

Hirtelen felemeltem a kezem, mert úgy éreztem, hogy valami homályos függöny ereszkedik szemem elé, pedig szembenéztem a nappal. Egy sötét, nehéz függöny, mely eddig féltékenyen takarta életem lezárt, lejátszódott jeleneteit, de ma egy halálkló fiú odavetett öntudatlan, gúnyos szavaira meglebbent ez a súlyos függöny, mintha szél fújta volna el, akár a könnyű virágszirmot a tenyeremről és én megint ott álltam a régi, roskadozó, omladozó ház sötét kis szobájában, ahol először láttam meg a napvilágot.

Leültem egy félig kidőlt fatörzsre és összekulcsoltam kezemet. Engedtem, hogy a függöny mind jobban és jobban széthúzódjék a jelen ragyogó tavaszi színpadán és én öreg, kopott vándora az Úrnak még egyszer gondolatban végigjártsszam a nekem szánt szerepet.

Lehúnytam a szememet, hogy ne lássam magam körül ezt a nagy harsogó ragyogást és vissza tudjak találni abba a sötét, homályos, örökké petróleumszagú, ételmaradékok savanyú levegőjétől terhes, szomorú odúba, ahol először kezdtem érezni, látni és vágyakozni...

II. FEJEZET.

AZ OMLADOZÓ HÁZ.

Az első öntudatos, tiszta emlékem, amire vissza tudtam gondolni, a ház volt, Kőszeg külvárosában, ahol laktunk. Nem hiszem, hogy lett volna az emberi nyomorúságnak és szegénységnek jellegzetesebb odúja ennél az omladozó, lebontásra várakozó háznál, hol gyermekkorom első éveit töltöttem. A lépcsőház volt mindennél a legborzasztóbb. Mindíg sötét volt és lépcsői nyúlósak és nyirkosak a széthullott ételmaradékoktól. A lépcső korlátját örökké teleaggatták száradó, rosszillatú rongyokkal. A nap minden szakában asszonyok, leányok üldögéltek a lakásuk homályos küszöbén és burgonyát hámoztak vagy egymást szidták, ahogy kedvük tartotta. Fény vagy bárminő világítás sohasem tette barátságossá ezt a sötét lépcsőházat.

Télen, mikor az utcákat magas hó takarta, a cipőkről leolvadó lucskos hólé egész patakokban állott a lépcsőház göröngyös padozatán és sokszor egész bokáig lehetett beléje merülni, nyáron pedig, mikor szárazság volt, nem lehetett hallani a cipők koppanását a vastag porrétegen, ami a kapualját fedte.

Soha senki se gondolt arra, hogy rendet teremtsen itt. De minek is tette volna?!... Senki sem vont érte felelősségre senkit. Minden pusztult és hanyatlott itt az idő kérlelhetetlen törvénye szerint.

Még azt sem tudta bizonyosan senki, hogy kié is ez a nyomortanyává vedlett, omladozó ház?!...

Mindenki mást tudott, mindenki mást suttogott, de tulajdonképen nem is volt fontos senkinek.

Minden elseje körül megjelent egy kurtalábú, erősnakú, tagbaszakadt ember, aki könyörtelenül behajtott a lakók összeizzadt filléreit és eltűnt vele a következő elsejéig. Nem valószínű, hogy valaha bármelyik lakó is megfizette volna a teljes lakbérét. Dehogy!... Ennek a háznak lakói semmihez sem értettek úgy, mint a siránkozáshoz, fenyegetéshez és a tagadáshoz. A vastagnyakú pénzbeszedő ismerte már őket és nem ijedt meg. Amennyit tudott, annyit kicsikart ezekből az örökké üres zsebekből és azzal megelégedett.

Az egyszobás lakások ajtajai örökké nyitva állottak. Nyáron a fullasztó melegért, télen meg a füstölő tűzhelyek miatt, melyek úgy öntötték magukból a köhögtető, mérgező füstöt, mintha csupa öngyilkosjelölt lakott volna ebben a házban.

Én egy ilyen gőzös, füstös, szegényes kis szobában láttam meg a napvilágot egy hideg decemberi napon. Karácsony körül lehetett. Az ablakok be voltak fagyva és vastag jégcsapok lógtak az eresz felett.

Anyám sokáig viaskodott a halállal. Vékony, apró, gyengecsontú asszony volt és az egyszeri kihívott orvos szerint feladott minden küzdelmet az életért. Napokig vívta élethalálharcát a jéghideg szobában, hol csak a hatéves Mili néném tartotta fent a rendet és a tisztaságot.

Karácsony napján azonban hirtelen leesett a láza, magához tért, és attól a naptól fogva erősödni kezdett.

Kéthetes lehettem, mikor először vett engem karjába. Ő maga mesélte nekem, hogy mennyi égő fájdalommal és szomorúsággal nézett rám, a pólýában fekvő, maszatos kis csecsemőre, kinek kényelméért oda kellett adnia nyomorúságos életének egyetlen értelmét és beteljesedését, a férjét, az édesapámat.

Apám, akit én sohasem ismerhettem meg, érettem halt meg, hogy bölcsőt és kelengyét vásárolhasson születendő gyermeke számára. Éjjeli munkát vállalt annál a vállalatnál, hol pénzbeszedő volt. Karácsony felé rengeteg volt a munka és kellett a külön munkás. Vad hideg éjszék és nappalok voltak. Egy ilyen fagyos éjszakán áthűlt, tüdőgyulladást kapott és kórházban halt meg két héttel a születésem előtt.

Míg egészen kisfiú voltam, nem tudtam megérteni anyám idegenkedését irányomban. Fájt, ha láttam, hogy nénémet becézi és csókolja, míg nekem egy futó pillantása se jut. Mikor járni tanultam, néném fogta a kezemet. Vele botorkáltam, vele tettem meg első, botladozó lépéseimet. S bár nem volt túlságosan kedves hozzám, mégis az első emlékeim a szeretet fogalmáról hozzá fűződtek. Az ő libegő, kecses kis képe maradt legelőször az emlékezetemben, utána az anyám gyöngéd és mégis keményakarátú alakja, akit szerettem s aki előtt mindig szégyeltem magam valamiért, olyan bűnökért is, amiket soha el nem követtem.

Csak jóval későbbi éveimben értettem meg, hogy édesanyám éltető és mozgató ereje egyetlen hatalmas láng volt, mely betöltötte egész valóját. Mindent elsöprő határtalan szerelme és gyengédsége férje, a mi apánk iránt. Ez a gigantikus érzés, mely nem tűrt meg maga mellett más érzelemmegnyilvánulást, élete végéig ott lobogott benne, mint egyetlen kis halvány világító mécskecske mindentől szigorúan elzárt és körülhatárolt életében.

Apám halála után is, a nap minden szakában csak neki élt. Ezért jóformán észre sem vett minket, akik kezdtünk veszedelmesen felcseperedni, akárcsak a vadon nőtt virág, melyet csak a jó Isten ápol. Pedig én abban az időben kézzel-lábbal tudtára adtam mindenkinek, hogy élek és mindenütt jelen vagyok. Nem volt a háznak olyan zege-zuga, melyet nem ismertem és nem volt az utcánkban

olyan fa, honnan ne pottyantam volna le a porba. Órákat száguldottam a mezőn, a ház többi gyermekeivel sárkányt eregetve és versenyt futva, mint egy vad csikó. A legnagyobb örömöm azonban az volt, ha Antal bácsi, a fuvarozó, felültetett Kormos hátára.

Kormos közeljárt már a végelgyengüléshez és azért csak arra használták, hogy az omladozó ház összegyűlt szemetét hetenkint egyszer elszállítsa az erre kijelölt helyre.

Szomorú, öreg ló volt Kormos. A háta meg olyan kényelmes és széles, hogy nem kellett félni a leeséstől. Mikor fent ültem a hátán sörényébe kapaszkodva, nem cseréltem volna az egész világgal. Büszkén néztem a többi gyerekekre, akik nyomban meg is örökítettek egy gúnyversben, amit sohasem felejtettem el:

Szamar ül a számaron,
Miért nem megyen két lábon?
Mert a lába kurta, görbe,
Olyan, mint egy csúnya törpe.

Ez a kis vers akkoriban szörnyen bántott, mert tény az, hogy nyolc éves létemre kicsiny, satnya gyermek voltam, úgyhogy a többi velem egykorú fiú mind óriásnak tűnt fel mellettem.

Azonban ilyen élénk és vidám csak akkor voltam, mikor kívül jártam az omladozó házon. Mikor azonban beléptem a lakásunk ajtaján, egyszerre szótalan és félénk lettem és szívem mindig elszorult valami névtelen bánattól.

Még gondolni sem mertem arra, hogy odaálljak az anyám elé és elmeséljem azt a sok bohóságot, amivel eltelt a nap. Mili sem igen állt szóba velem, mert tizennégy éves létére a saját korabeli leányok társaságát kereste és unta, hogy egy nyolc éves gyerekekkel foglalkozzék. Azért legtöbbször egyedül voltam kicsiny gondolatvilágommal, érzéseimmel és bánatommal.

Egy szép, koraőszi napon kint játszottam a közeli dombtetőn. Fent álltam egészen a tetején és széttárt karokkal néztem le a völgybe. Rajongtam a magaslatokért és szerettem lenézni az alattam elterülő mélységekbe. Ilyenkor mindig valami boldog és békés érzés fogott el, hogy közelebb kerültem az éghez és az örökké vándorló fellegekhez. Szerettem nézni, ahogy tűneményes gyorsasággal száguldanak tova a fejem felett. Percről-percre változott az alakjuk és hol vándorló fehér nyájhoz, hol rohanó hadsereghez hasonlítottak a szerint, hogy békésnek vagy viharosnak ígérkezett az idő.

Ezen a szép őszi napon is ott álltam egyedül a dombtetőn és szeretettel bámultam el a fellegeimet. Valami megnevezhetetlen sóvárgás tartotta aznap fogva a lelkemet. Kicsiny életemben először éreztem ezt a furcsa, szívet markoló érzést, ami betöltötte minden gondolatomat.

Reggel történt, hogy a házból, ahol laktunk, az öreg Andriska beíratta a fiát az iskolába. Alkalmi munkás volt az öreg Andriska. Ha kellett, télen szemet lapátolt, ha nyár volt, téglát hurcolt az építkezéseknél, de sohasem ült tétlen. Négy gyermeke volt. Három leány és egy fiú. Berti jóbarátom volt, már ahogy a gyermekek jóbarátok tudnak lenni. Anyám nem jó szemmel nézte ezt a barátkozást. Ő alig állt szóba valakivel a ház lakói közül, ami sok szóbeszédet is vont maga után. Nekem azonban öröm volt, ha a nyurga, hosszúlábú, szeplősarcú Bertivel száguldhattam a völgyben és foghattunk lepkéket a mezőkön. Berti volt a legjobb barátom az omladozó ház gyermekeseregéből. Ünnepe volt számomra az a nap, amit Bertivel hancúrozhattam át, mert tele volt a zsebe mindig új játékokkal és mindig más és más mulatságot talált ki. Hajókat vágtunk kemény papírból vagy gombát kerestünk a város szélén elterülő kis erdőben. Mindig jókedvű volt és tréfára kész. Este azután egy-egy Bertivel töltött nap után büntudatosan kerültem haza és le-

fekvés előtt kétszer is elmondtam magamban azt a pár szóból álló kis imát, amire egyik szomszéd-asszony tanított meg hatéves koromban, mikor látta, hogy még imádkozni sem tudok.

Hogy tulajdonképen mit jelent az, hogy imádkozni, azt akkor nem is értettem meg. Szépnek találtam a mozdulatot, amivel két kéz összekulcsolódott és fájoan édesnek azt a gondolatot, hogy van valaki valahol, akihez fordulni lehet kéréssel és há-lával a nélkül, hogy szemlesütve szégyenkezni kellene előtte. Az a pár szó a nagy Ismeretlenhez mindig megvigasztalt és kiengesztelt.

De azon a szép őszi napon hiába akartam ezek-hez a bűvös szavakhoz menekülni ott fent a domb-tetőn, a szívem sehogy sem akart megvigasztalódni.

Bertit beírátták az iskolába és hétfőtől kezdve rendes tanuló lesz, akit megtanítanak írni és olvas-ni, ismerni azokat a csodálatos dolgokat, amiket az írott betűk jelentenek.

Egy órával ezelőtt találkoztunk, mikor Berti már visszajött az iskolából az anyjával. Az öreg Andriskáné arca csupa vidám mosoly volt. Bertin vadonatúj, hófehér kötött mellény ragyogott. Gyap-júból volt kötve ügyetlen kezekkel, de azért mégis szép volt és ünnepélyes. Engem valósággal szíven-ütött az a nagy fehérség, ami körülragyogta Berti csontos, inas, nyurga testét. Abban a pillanatban Berti valami elérhetetlen messzi álomképnek tűnt fel előttem, mintha ez a nagy fehérség elkülönítette volna a többiektől. Nem is tudom, hogy abban a percben mit ígyletem tőle jobban: az iskolát, az írott szót vagy az anyai kézből kikerült, otthon kézimunkált fehér kis mellényt?...

Elromlott hangulatban másztam le a dombtető-ről és indultam haza ebédelni. Szemem előtt folyton Berti mellénye és az iskola csábító képe lebegett. Éreztem, hogy beszélnem kell az édesanyámmal valamiről, ami engem közelről érint, de hogy mi az és hogy kell hozzáfognom, azt nem súgta meg

nekem semmi. Csak ballagtam... hazafelé a szeptemberi napsütésben és tele volt a szívem, mint egy súlyos kristálypohár, mely minden lépésemre ki-csordulhat.

Esetlennek és ügyetlennek képzeltem magam és minden szó, amit megformált a lelkem, hogy az ajkamra engedjem, mikor az édesanyámmal szemben állok, nehézkesnek és otrombának tűnt fel.

Tele volt a szemem napfénnel és maró, érthetetlen könnyel, mikor beléptem a sötét, piszkos, poros kapualjba és felbotorkáltam azon a pár lépcsőn a szobánkig.

Anyám varrógépének kattogását messziről hallottam, még mielőtt befordultam volna a kapun. Anyám varrógépe szorosan az ablaknál állott, de azért még ma is csodálkoznom kell azon, hogy nem vakult meg szegény abban az állandó homályban és füstben, ami körüllegte a ház valamennyi lakásának szobáját.

Anyám jöttömre nem emelte fel fejét, csak varrt tovább a gépén. Mili éppen akkor fejezte be az asztalterítést. Korához képest erős és izmos volt, a mozdulatai továbbra is kecsesek és kényesek maradtak. Csodálatosan szép keze volt, ami gyakran lekötötte a figyelmemet. Hosszúkás és vékony volt a keze, mint egy erőtlen virágszirom és bőre fehér és selymes a sok házimunka dacára. Lebegő, szőke, vékonyszálú haja szabadon röpködött a vállán, mint egy kisleánynak. Nekem, ha ránéztem, mindig egy kép jutott az eszembe, amit az egyik Andriska-leánynak képeskönyvében láttam. Valami tündért ábrázolt az a kép és Mili határozottan hasonlított rá. Csak ha megszólalt, tűnt el az ígézet, mert ennek a törekeny, finom kisleánynak durva és éles volt a hangja, csaknem bántóan közönséges. Ahogy beszélt, nem szerettem. Anyám azonban nem szólt semmit. Lehet, hogy abba a magára kényszerített, letompított álomvilágba, amelybe zárta magát, nem hatoltak el ezek a hangok.

Most is csak akkor riadt fel a valóságra, mikor Mili másodszor szólalt meg, hogy a leves már a tányérokban van. A viaszkosvászonnal fedett asztalon ott párolgott a finomzamatú étel és Mili éppen megfogta a széket, hogy leüljön, mikor anyám kemény hangja remegtette meg a szívemet.

— Hol a negyedik teríték, Mili?!

Ijedten bámultunk az asztalra. Három tányér állt rajta az evőeszközökkel, előtte három pohár. Mili hangja elcsuklott, de azért dac csengett benne, mikor megszólalt.

— Elfelejtettem, anyám.

— Aki az apját el tudja felejteni, az komisz, rossz gyermek! — Mili felvetette légiesen szőke fejcskáját. Látszott, hogy mondani akar valamit, de aztán lenyelte a felkínálkozó szavakat. Odament a pohárszékhez és még egy terítéket vett elő és odatette a főhelyre. Anyám csak akkor ült le. Szeme végigsimogatta az üresen maradt helyet és csak azután nyúlt a kanálához.

Csodálatos, hogy azon a napon magam is megfeledkeztem a negyedik, üresen álló terítékről. Mindig félelemmel töltött el az a tudat, hogy azon a helyen ülnie kellene valakinek, aki már évek óta nincs az élők között. Mintha jeges csontujjaival megzavarta volna köztünk mindig a békés együttélést és harmóniát. Nem emlékszem egy közös étkezésünkre sem, amelyen vidám szó vagy kacaj csendült volna fel. Anyám hallgatagon, gyorsan evett. Mili mogorván és durcásan, míg én mindig úgy éreztem, hogy teljesen fölösleges vagyok ezen a világon. Anyám szeme fáradtan suhant el felettünk. Mili örvendett, ha lerázott magáról és sugdolódzni mehetett a többi leányokhoz a házban. Berti meg most már iskolába fog járni és nem lesz ideje többé velem játszani. Olyan szomorúság fogott el, hogy nem tudtam egy falatot se lenyelni. A kanalam koppanva ütdődött a tányérom széléhez. Anyám szeme rögtön rám siklott.

Most itt lett volna az alkalom, hogy beszéljek az iskoláról és megkérjem, hogy kössön nekem is egy olyan fehér mellényt, puhát és szépet, mint az angyalszárnyak, de mikor anyám szemébe néztem, éreztem, hogy hol piros, hol sápadt lesz az arcom és hogy remeg az egész testem.

Anyám odafordult Milihez.

— Láza van, le kell fektetni.

Ó, csak azt nem!... Kiáltani szerettem volna, de a hang torkomba szorult. Mili huncutul és gúnyosan nézett rám. Erre a szavak összevisszasága tört ki belőlem sírással, remegéssel és görcsösen belekapaszkodtam anyám kötényébe.

— Biztosan sokat volt a napon! Tégy hideg borogatást a fejére.

Megfogott a vállamnál fogva és odatolt Mili felé, azután visszament a varrógépéhez és ráhajolt munkájára. Kábult voltam és tűrtem, hogy Mili lerángassa rólam a ruháimat. Erőtlenül bújtam be az ágyba és fel sem szisszentem, mikor a homlokomra helyezte a hidegvizes ruhát.

De a hidegvíz érintése újból felszínre hozta a bánatomat és abban a percben úgy éreztem, mintha idegen gyermek lettem volna idegen emberek között és akkor előtört egy furcsa, sóvárgó vágy, egy előttem ismeretlen érzés a szeretet után.

III. FEJEZET.

AZ AJÁNDÉK.

Másnap kerültem anyámat, szégyeltem a szemébe nézni, úgy éreztem magam, mint egy oktalan kis állat, aki mindenkinek csak az útjában van. Pedig égette szívemet a vágy, hogy megszerettessem magamat vele és Milivel is, de úgyis tudtam, hogy minden igyekezetem kárbavész. Éreztem, hogy anyám szíve inkább Mili felé hajlik, kinek még apám is tudott örövendeni és aki mindig ügyes volt, kész a válasszal és nem tört össze semmit. Keze nyomán rend lett a házban, úgyhogy anyám nyugodtan varrhatta a megrendelt ruhákat.

Most, ennyi idő távlatában határozottan tudom, hogy minden otthon érzett félelmem, tehetetlenségem és gyávaságom csak a szeretet után való mérhetetlen vágyakozásból állott. Ki tudja, ha anyám nem vet gátat irántam érzett titkolt szeretetének, milyen irányt vett volna életem?!... Vajjon, ha kiskoromban elértem volna minden vágyamat, lehettem volna az életben ilyen megbékélt és elégedett és lehetett volna annyi szépséggel és mérhetetlen gazdagsággal teli az életem?!... Gazdagságot mondtam és az is voltam, bár sokszor nem volt éléstáramban száraz kenyérnél és egypár tojásnál több és pénzem is szerteúszott, mint a tavaszi felleg az égen és jártam kopott, tükörfényes reverendában, de nem cseréltem volna királyokkal sem. Ha egy kis újszülöttnak szenteltvízzel keresztet hinthettem a homlokára, úgy éreztem, hogy minden, ami az éle-

temben volt, a kezdettől a végig, Isten gazdag ajándéka, mert csak a szenvedések tövissel hintett útján át ismerheti meg az ember az igazi boldogságot.

De akkor, mikor az ember értelme nyolc picinyke esztendő korlátjai közé van szorítva, csak szenved és értetlenül síró szemmel bámul a világba és azt hiszi, hogy minden csak azért teremtdött, hogy ellenségül szegődjék az ő vágyainak. Így voltam én is. Haragudtam tehetetlenségemre, ügyetlenségemre és talán Milire is, bár ez a haragom irányában sohasem öltött semmi határozott formát. Csak szomorú szívvel láttam, hogy amit ő tesz, minden elfogadható és jó.

Csak egyetlen dolog volt, amire használhattak, hogy hazaszállítsam az elkészített ruhákat, melyeket anyám gondosan lepedőbe takart, nehogy hó vagy eső érje és ha elejteném, kár ne essék bennük.

Egy szeles, havas novemberi délutánon két kész ruhát vittem a városka túlsó felében lakó gazdag embereknek.

Anyám gondosan akasztóra tette a sok paszmánttal, gyönggyel kivarrt ruhát és hosszan bíráló szemekkel nézte. Egy álló hónapig vakulásig dolgozott rajtuk. Az én gyermeki szememben szörnyű csúfnak tűnt fel ez a két, díszektől súlyosan merevített ruhacsoda, de Mili néném elragadtatva ugrott körül őket és mindenáron ki akarta könyörögni, hogy legalább az egyiket felpróbálhassa. Anyám azonban hajthatatlan volt. Hiába rimámkodott Mili, elővette a lepedőket és mint két élettelen bábút, becsomagolta a két agyondíszített ruhát.

Mikor készen volt a csomagolással, aggodalmasan nézett rám, éreztem, hogy szemével azt méregeti, hogy vajjon hitvány kis testalkatomnál fogva elég erős leszek-e elvinni ezt a súlyosnak ígérkező csomagot. Mindenesetre Mili játszva vitte volna erős vállain ezt a számára pehelykönnyű terhet, de nekem ugyancsak meg kellett feszítenem minden erő-

met, hogy sértetlenül szállíthassam rendeltetési helyükre a ruhákat.

Milinek rengeteg tennivalója akadt ilyenkor a háznál, bár szívesen ment ki az utcára, ahol már magára tudta vonni a figyelmet.

Anyám választása mégis rám esett.

— Ha leejted és összesározod, ne kerülj a szemem elé.

Megráztam a fejem és lesütöttem a szememet, hogy ne lássa bennük a szomorúságot.

— A pénzt, amit kapsz értük, tedd el jól a kabátod belső zsebébe. Miért állsz úgy, mint egy süketnéma?!

Torkom kiszáradt, nem tudtam kinyögni egy árva szót sem. Vártam csendesesen, míg anyám vállamra helyezte a hosszú, merev csomagot és mikor elhangzott kurta vezényszava, hogy „most már mehetsz”, kibotorkáltam az ajtón keresztül a sötét, csúszós, fagyos kapualjon, ki a novemberi szélről síró utcára.

Korán szállt le az alkony. Alig volt még négy óra és máris sötétség borult az utcákra. Hóval vegyes eső permetezett, úgy éreztem, mintha hideg könnycseppek hullottak volna az arcomra. Sietnem kellett. A hosszú ruhacsomag majdnem teljesen elfedte alakomat és a két karom sajgott, ahogy kinyúlva fogtam, nehogy lecsússzék a vállamról. De a pénzre gondoltam, amit értük viszek anyámnak, arra a percre, amikor eléje teszem és látom, hogy arca egy félpercre felragyog. Ez megérte a fáradságot.

Az egyik utcakereszteződésnél egy kövér aszszonyság ütdődött nekem. Majdnem odalapított a falhoz. Egy gombostű, mely kiállhatott a csomagból, megszúrhatta karját, mert rám támadt, de aztán meggondolta magát és továbbment. Örültem, hogy a ruhák nem csúsztak le a vállamról. Nagyon fáradt voltam, mikor megérkeztem rendeltetési helyemre. Gémberegett kézzel rántottam meg a kapu csengő-

jét. Hangos kutyaugatás volt rá a felelet. Sokáig álltam a kapuban hallgatva a kutyák dühös morgását, míg végre felnyílt az ajtó és világos keretében egy fiatal nő állott és csodálkozva nézett rám.

A lámpa fénye fekete csigákba szedett hajára és ragyogó aranykeresztjére hullott, ami a nyakán csillogott. Ahogy káprázó szemmél bámultam a szép látományt, az egyik kutya alattomosan kapott a lábam után és én ijedtemben felsikoltottam. A ruha-csomag egy szempillantás alatt a földön hevert és ahogy a lábamhoz nyúltam, a kezem csupa vér lett.

— Plutó, Jupiter, azonnal a földre feküdni! — kiáltotta a fiatal nő éles, csengő hangon. — Szegény gyermek, úgy látom, megharapott az egyik haszon-talan állat!... Mondd, fiacskám, nagyon fáj?

Sajgott és égett a harapás nyoma, de azért hő-siesen lenyeltem a könnyeimet.

— Nem, igazán nem is fáj.

— Nagyon jó kisfiú lehetsz. Más gyermek or-dítana. — Kézenfogott és megindult velem a havas bokrokkal szegett-kerti úton.

— A ruhák! — szoltam ijedten. — A ruhák ott-maradtak a kapuban.

Hangos, csilingelő kacagás volt a válasz.

— Sebaj! Majd leküldöm Hannát, az öreg cse-lédet. Olyan süket, mint egy ágyú. Mellette szét-szedhetik az egész házat. Most csak a lábad fontos nekem, gyermekem. Ki fogjuk szépen mosni a sebet és aztán bekötözzük.

Elértük a nagy tölgyfaajtót. Akkor vettem észre, hogy a két nagy kutya, mint valami kísér-teties, fekete árnyék oldalunkon jön.

— Nem mentek mindjárt vissza! — kiáltotta haragosan a fiatal nő. — Még ma megmondom a nénémnek, hogy küldje ki őket a tanyára. Tegnap-előtt is megmárták a postásék kisleányát.

A meleg jótékonyan ölelt át a szobában. Egy-szerre bágyadt és álmos lettem. A kiállott izgalom ügylátszik most kezdte éreztetni a hatását. A fejem

lecsuklott a mellemre, de erővel tartottam magam. Az illat is kábított, ami kiáradt a fiatal nő halványzöld selyemruhájának fodrai közül. Örültem, mikor leültetett egy vörös, hatalmas bársony fotelbe. Legszívesebben sírni szerettem volna, de resteltem.

A szép fiatal nő ezalatt egy vízbemártott szivaccsal és egy fehér vászonkendővel kezében tért vissza hozzám. Olyan álmos voltam, hogy szó nélkül engedtem lehúzni a cipőmet és véres harisnyámat.

— Ó, te szegény! Milyen sovány kis lábad van — szólt szeretettel a hangjában, ahogy csontos, vékony lábszáramon végighúzta a vizes szivacsot. — Szerencsére a harapás csak felszínesen érte bőrdet, egy-két nap múlva látszani sem fog, de azért fájdalomdíjat fogsz kapni. Mondd, mit szeretnél?! ... Válassz magadnak valamit a szobában és tiéd lehet.

Elkábulva néztem rá. Olyan szép volt, ahogy gazdag, zöld selyemruhája végigterült a földön. Apró kis rózsaszín minták voltak, beleszőve, olyan volt, mint egy virágos rét.

— Miért nem felelsz, kicsikém?! Nézz jól körül és mondd ki bátran, mit akarsz?

Riadtan futott körbe szemem a szobán. Annyi bútor volt benne felhalmozva, hogy elég lehetett volna hat szobára is. Rengeteg selyempárna, heverő, kisebb-nagyobb székek, puffok a földön, hogy lépni is alig lehetett közöttük. Hirtelen a szobánk jutott az eszembe, a két vaságglyal és szekrénnel meg a vaskoszorúval leterített asztallal, de sok szabad helyel, és egyszerre nagy vágyódás fogott el utána. Akaratlanul is megmozdultam, mintha menni akarnék.

A fiatal nő észrevette a mozdulatomat, mert hirtelen megsimogatta az arcomat.

— Mondd, kisfiam, miért félsz?! ... Hiszen senki sem bánt. Így ni, a cipődet is befűztem. Nos, választottál már valamit?

Hirtelen felkapott a fotelből és odavezetett egy üveges szekrényhez. Sárgult csipkéken rengeteg kincs hevert ott. Legalább is gyermeki szemmel annak láttam. Ezüst-, aranyékszer, csipkés, tollas legyezők, vékony festett üveggyöngyök. A fiatal nő belemarkolt közéjük és elém tartotta.

— Ez sem kell?! ... Ez sem kell?!

Káprázott a szemem, be kellett hűnynom. Ez olyan mulatságos dolog lehetett a jótevő tündérem számára, hogy ezüstösen felkacagott, úgy hangzott a kacagása, mint egy vékonyhangú kis csengő.

— Nos, válassz! ... Melyik kell?

Félve nyitottam ki a szememet és akkor valami tündéri dolog kötötte le figyelmemet.

A szekrény mellett egy asztalka aranyos polcán egy kis kép állott. Csodálatos volt ez a kép. Egy szépséges asszonyt ábrázolt koronával a fején és karjában egy kisfiúcskát tartott. Kinyújtottam kezemet a kép után.

— Azt az anyát kérem, a kis fiával.

A fiatal nő odament az asztalkához, levette róla a képet és odahozta nekem.

— Tessék, édes kisfiam, tedd el jól, a tied.

Remegve fogtam a kezembe. Még sohasem kaptam senkitől semmit és most zavartan álltam egyik lábamról a másikra. Csak annyit éreztem, hogy valami igen nagy kincset tartok kezemben, mely ezen túl meg fogja aranyozni minden percemet.

— Legalább tudod, kit ábrázol ez a kép?

Megráztam a fejemet, de a képet még szorosabban fogtam.

— Hogy lehet, hogy még nem beszélt neked róla senki?... Ez a kép a Szűzanyát ábrázolja a kis Jézussal.

Miután látta szememben továbbra is az ismeretlenség lezárt világát, megsimogatta fejemet, majd hozzátette.

— Majd később, ha felnősz és bajban leszel, csak fordulj hozzá mindig bizalommal. Most pedig szólok a nénémnek, hogy elhozta a ruhákat.

Megfordult és kiment a szobából. Egyszerre mintha eltűnt volna vele a világosság is. Szerettem volna kiosonni, eltűnni mire visszajön, de féltem a sötétben leselkedő kutyáktól. A nagy jóság és szeretet megriasztott. Olyan volt, mint valami nagy meleg forgószél, mely felkavarta kicsiny lelkivilágomat. Csak álltam ügyefogyottan a szép, süppedő szőnyegű szoba közepén a sáros cipőmmel és véres harisnyámmal.

Nem tudom, meddig állhattam ott, mikor ruhasuhogást hallottam és egy hihetetlen öreg és vékony, kellemetlen arcú nő lépett a szobába és rám emelte vizenyős kék szemét.

— Ez az a gyerek, Laura?

Most feltűnt mögötte az én jóságos tündérem is és a félelmem hirtelen alábbhagyott.

— Igen, néném, ő az, hát nem kedves?

A nagynéni úgy nézett a fiatal nőre, mintha hirtelen megbolondult volna, majd felém fordult és tetőtől-talpig végigmért.

— Nem látok rajta semmi különöset. Egy egyszerű, szegény, közönséges gyermek, aki hozzá még piszkos is. A te ideáid, Laura, mindig fantasztikusak!

— Hogyha a harisnyája piszkos, azt a kutyának, köszönheti, néném — felelte a fiatal nő. — Szegényke erről igazán nem tehet.

Most egy másik öregasszony lépett be az ajtón, aki éppen olyan csúf és kellemetlen külsejű volt, mint az úrnője. Karjában hozta a kapuban hagyott ruhacsomagot.

— Itt a pénz a ruhákért — mondta az idős hölgy és a pénzzel együtt egy papírlapot tartott elém. — Erre ráírod a nevedet, hogy átvetted a pénzt.

Segélykérően néztem szét a szobában. Milyen jó lett volna kimenekülni a csípős novemberi leve-

gőre és elkerülni ezeknek a szúrós szemeknek tekintetét.

— Nem tudok írni — nyögtem ki végre kétségbeesetten.

Az öreg hölgy felkapta fejét, mintha megsértették volna. A jótevő tündérem arcán csodálkozás terült szét.

— Nem tudsz még írni, kisfiam? ... Hány éves vagy?

— Nyolc — feleltem csendesen és olyan megalázottnak éreztem magam, mintha megvertek volna.

— Na lám! — mondta az öreg hölgy és olyan diadalmas hadvezéri mozdulatot tett, mely jelezte, hogy ő rögtön tisztában volt azzal, hogy minő tudatlan, érdemetlen kis állattal van dolga. Visszadugta zsebébe a papírlapot.

— Remélem, anyád nem fogja mégegyszer kérni a pénzt. Mindenesetre tanú előtt adtam át neked.

— De néném! — kiáltott magából kikelve a fiatal nő, azután elhallgatott és elfordult.

Ijedten bámultam hol egyikre, hol másokra. Félelem fogott el, hogy majdnem sírva fakadtam. Most hozzám lépett jótevő tündérem és hűvös kezével megsimogatta égő arcomat.

— Meg fogom látogatni az anyádat, kisfiam. Most pedig kikísérlek a kapuig, nehogy a kutyák újra bántassanak.

Megfogta kezemet és megindult az ajtó felé. Lábam nehéz volt, mintha ólomból lenne, de azért futólépésben követtem. A kapunál a fiatal nő hirtelen lehajolt hozzám és homlokon csókolt. Ez volt az első csók az életemben! ... Odakaptam a kezemmel, mintha meg akarnám fogni azt a furcsa, érthetetlen szomorú érzést, amit kiváltott belőlem.

Anyukám jutott az eszembe, hogy hányszor láttam, mikor régebben Milit magához ölelte és megcsókolta. Mindig vágytam arra, hogy tudjam, milyen lehet ez az érzés?! ... Nem hittem volna, hogy ilyen szívfájdító és szomorú.

Sietve mentem tova a nyirkos és csúszós utcákon és alig vártam, hogy hazaérjek. Boldogság fogott el, mikor végre a koratéli ködből kibontakoztak az omladozó ház körvonalai és én végigcsúszkáltam a sötét kapualjon.

Anyám már nem ült a varrógépnél, hanem az asztalnál állott és valami ruhakelmét szabott az ollójával. Mili meg szőke haját fésülgette a tűzhely előtt. Az ajtónyílásra mindketten felnéztek.

— Tedd be gyorsan az ajtót, mert hideget engedsz a szobába — kiáltott rám Mili. — Nem látod, hogy megmostam a hajamat?

Az öröm leolvadt szívemről, mint hópehely a forró napon. Odamentem az asztalhoz és elővettem a pénzt.

— Mi történt a harisnyáddal? — szólalt meg anyám és felém hajolt.

Egy pillanatra szívdobogás fogott el, hogy anyám megijedt a vértől, felkap a karjába és rányomja ajkát a tüzes homlokomra, de nem!... Anyám csak közélről akarta látni bűnömnek kiáltó bizonyítékát.

— Bizonyára hancúroztál — mondta szigorú hangján. — Remélem, a ruháknak nem esett semmi bajuk?

Megráztam a fejemet. Dühös voltam, mert éreztem, hogy előtörnek szememből a könnyek.

— Mit sírsz? ... Minden fiú, aki sír, gyáva! — hallottam Mili csúfolkodó hangját. — Inkább kérj bocsánatot anyától, hogy tönkretetted a harisnyádat.

— Én nem hancúroztam — tört ki belőlem a keserűség. — Egy kutya megharapott ott, ahová a ruhákat vittem.

Lenyeltem a könnyeimet és belebámultam a levegőbe. Ebben a pillanatban nem akartam látni senkit és semmit.

— Mutasd a lábad! — mondta anyám és elémm tölt egy széket.

— Már megmosták és bekötözték. Igazán nem fájt egy cseppet sem.

— Be lehetne perelni őket — szólt éneklő hangon Mili, ahogy kedvtelve nézte magát a szemközti falon lógó törött tükörben. — Az Andriska-leányt megütötte a boltos, ahol kiszolgált. Feljelentették és sok pénzt kaptak. — Megnyalta a szája szélét és anyámra nézett.

— Az más. Na és mit mondtak neked? ... Csak úgy egyszerűen eltűrték, hogy megharapjon, mert szegény gyermek vagy?

A csigákba szedett hajú szép, fiatal nőre gondoltam és a képre, ami még mindig a zsebemben húzódtott meg.

— Nagyon jók voltak, igazán. Az egyik azt mondta, hogy válasszak valamit a szobában. Amit akarok, az enyém lehet.

— És? ... — ugrott fel Mili a tűzhely mellől. — És választottál? ...

— Igen — mondtam boldogan és zsebembe nyúltam.

— Gyorsan, gyorsan! — sürgetett Mili. — Bár én lehettem volna ott. Biztos nem választottam volna olyan apró tárgyat, ami elfér a zsebemben. Mi az? ... Ó, — mondta kiábrándulva — egy papírkép!

— Ez tetszett nekem a legjobban — mondtam csendesén. — Ugye, anyám, milyen szép?

Feléje fordítottam, hogy jól lássa. A tűz lángja bevilágította kinyujtott sovány kezemet és fénye rásiklott a koronásfejű szép, szelíd asszony képére és a karjában tartott gyermek arcára.

Anyám kutató tekintettel nézett arcomba.

— Ezt te választottad?

— Igen — mondtam reszkető hangon. — Nekem minden között ez tetszett a legjobban.

— Ostoba! — kiáltott Mili gonoszul. — A helyett, hogy pénzt kértél volna. Képzelem, hogy mi-

lyen jót nevettek rajtad. Sohasem lesz belőled semmi!

— Hagyjad — mondta váratlanul anyám és hangja egészen idegen volt. Odament a pohárszékhez és fiókjából szeget vett ki és kalapácsot.

— Fel fogjuk tenni az ágyad fölé. — Kivette kezemből a képet és ő maga helyezte el közel az ágy fejéhez.

Azon az éjjelen sehogy sem tudtam aludni. Ébren hánykolódtam a párnámon. De édesanyám sem aludt. Hallottam, ahogy egyszer felkelt és a sötétben odament az ablakhoz és kinézett a sötét, csillagtalan éjtszakába. Percekig állt ott és mintha visszafojtott sírás hangjait hallottam volna. Már-már felakartam kelni, hogy szóljak hozzá, mikor visszament az ágyához és minden elcsendesült.

IV. FEJEZET.

EGY CSODÁLATOS ÉLMÉNY.

Végre elmúlt a tél és eltelt a tavasz is. Sokat gondoltam a szép jótévő tündérre, aki elfelejtette beváltani a szavát és sohasem látogatta meg az anyámat.

Egy szép kora júniusi napon künt faricskáltam egy botot a poros, szemetes udvaron. Ezeken a tikasztó, forró napokon anyám varrógépe is kikerült a szabadba, az udvar egyetlen dísze, egy korhadó, öreg gesztenyefa lombjai alá.

Mili egész napra elkéredzkedett egy új pajtásához. Anyukám ímmel-ámmal engedte csak el. Mili új pajtása és barátnője nekem sem tetszett. Olyan sárga volt a haja, mint a szalma és rengeteg színes üveggyöngy csörgött a nyakában. Sokat beszélt és minden második szavát elkacagta. Láttam, hogy anyám idegenkedve nézi. Hozzám lehajolt, hogy megcsókoljon, de én elkaptam a fejemet. Mili ellenben rajongással vegyes csodálattal vette körül.

Új pajtásának az édesanyja nem élt. Apja valami gyárban dolgozott és volt egy tizennyolc éves, kellemetlen külsejű, nagyszájú bátyja, aki esténként gyakran hazakísérte Milit, ha náluk volt látogatásban. Anyám nem tudott ezekről a kíséretésekről és én inkább meghaltam volna, semhogy árulkodjam. Egyszer mertem csak megkérdezni Milit, hogy tud-e erről anyánk, de Mili csak vállatvont és rendreutasított, hogy ne törődjem a felnőttek dol-

gával, mert ő már tizennégy éves korára felnőttnek gondolta magát. Ezen a napon is már kora délelőtt elkéredzkedett a barátnőjéhez. Ünnepe van, mondta, elmennek a városba sétálni.

Anyám, akit elcsigázott a nagy meleg és örökösfáradtság, megadta az engedélyt és Mili felvéve a legjobb ruháját, boldogan ment el hazulról.

Én órákhosszatt faricskáltam a boton, majd kihoztam Milinek egy szakadozott képeskönyvét, amit már jól ismertem és azt kezdtem forgatni. Később kiálltam a kapuba és vágyakozva néztem a távoli mezők felé.

Anyám észrevette a tekintetemet, mert biztatott, hogy fussam ki magam. Boldogan rohantam szokott helyem, a közeli domb felé. Mielőtt azonban elértem volna a kanyargós, poros ösvényt, Andriskák Bertije került elém.

Bertin legjobb ruhája volt. Szőke haja vizes kefével hátrasimítva. Szeplős arca csak úgy fénylett a vakító napon.

Azt hittem, elcsalhatom magammal, azért vidáman kiáltottam feléje.

— Csakhogy látlak, Berti. Gyere, fussunk fel a tetőre! — Régi játékunk volt versenyezni, hogy ki ér oda elsőnek. De Berti most csak a fejét rázta.

— Nem lehet, ünnep van és én résztveszek az iskolával a körmenetben.

Ámulva néztem rá. Vajjon mit jelenthet az, hogy körmenet? Furcsán dobbant meg a szívem, ahogy néztem Berti tisztára mosott alakját.

— Mi az, hogy körmenet?... Én nem mehetnék veled? — Berti szemöldöke felszaladt a homlokára.

— Hát még azt sem tudod?... Űrnapja van és az iskola résztvesz a körmenetben.

— Ó, Berti, vígy magaddal!... Úgy szeretném látni!... Csak egy percig várj, míg beszólok anyámnak és mehetünk.

Berti kritikus szemekkel nézett végig rajtam. Elpirultam. Igaz, Bertin tiszta vászonruha volt. Menynyi dolgozhatott ezért az öreg Andriská!... Lábán fehér harisnya tündökölt.

Az én lábam meztelenül bújt meg ormótlan cipőmben és a ruhám szűk volt meg agyonfoltozott.

— Ha gondolod, hogy szégyelsz elindulni velem, én majd utánad megyek. Csak vigy magaddal!

— A ruha nem fontos! — jelentette ki áruló gyorsasággal Berti. — A barátom vagy és eljöhetsz velem, ha akarsz!

Boldogan rohantam be a házba anyámhoz, hogy engedelmét kérjem. Mintha mosolyt láttam volna felvillanni az ajkán, de már rohantam is vissza, nehogy Berti nélkülüm induljon el.

Hálásan és alázatosan követtem. Az égető nap rátűzött fejünkre. A mező, amelyen át kellett vágnunk, kiegészve, virágtalanul, porosan terült el az országút mentén. Berti az egész úton magyarázott. Iskolai élményeit mesélte el és mindig ő játszotta a főszerepet. Beszért új barátairól és a közelgő vizsgáról, amitől erősen dukkolt. Én alig hallgattam rá. Valami izgalom töltötte el a lelkemet és nagyon vártam, hogy célhoz érjünk.

Már a városban jártunk poros cipőkben az ünnepi ruhákba öltözött emberek között. Végre megálltunk a téren.

Be fogunk menni a templomba, ha lehet, — mondta Berti — én ott csatlakozom a többiekhez. — Azzal ott is hagyott és egy szempillantás alatt eltűnt a tömegben. Én is utána akartam furakodni, de már jött is kifelé a sok nép a templomból és akik kint maradtak, azok mind letérdeltek a virággal és zöld levelekkel telehintett kövezetre. Én is letérdeltem közéjük és égő kíváncsisággal lestem a kiáradó embereket. Énekszó hallatszott és egy csomó iskolásfiú meg leány jött virágot szórva, előttük a keresztet vitték. Andriskánénak is volt egy keresztje, egyszer megmutatta nekem, de az más volt.

Az a kereszt úgy ragyogott, mintha tiszta aranyból lenne és csak úgy csillogott a napon. Azután zászlókat hoztak, csupa selyem, aranyrojtos zászlót és az egyiken az én százszorosan felnagyított szentképem ragyogott, mintha meg akarna szólalni. Anynyira el voltam merülve ennek a csodálatos zászlónak a szemléletében, hogy egészen addig kísértem szemmel, amíg el nem kanyarodott a menet az utca túlsó oldalára. A tömeg valósággal magával sodort. Még ma is csodálom, hogy kerültem épségben haza. Bertit nem is láttam többet. Mikor a nép visszatért, én is besurrantam a többiek között a hűvös templomba. Tágranyílt szemmel jártam végig az oltárokat és a sok szép szobrot és vágyódó tekintettel néztem a tömérdek színes képet. Ahol az én képemnek a mása tündökölt, annál a helynél mindig úgy éreztem, mintha hazaértem volna és megpihenhettem. Már majdnem mindenki elhagyta a templomot, mikor én is hazafelé indultam álmosan, fáradtan, de boldogan. Azzal a szándékkal indultam haza, hogy mindent elmesélek majd anyámnak, de még a vacsoránál elaludtam. Álmomban én vittem elől a körmenetben a fehér selyem zászlót, amely a Szűzanya képével volt díszítve és a ruhám vakító fehér volt, mint a frissen hullott hó.

V. FEJEZET.

KÉT PAJTÁS.

De azért én sem voltam semmivel sem jobb a magam korabeli gyermeknél. Szerettem labdát rúgni a többi szomszéd ház fiúcsapatával a mezőn, ahol tehenek és bárányok legeltek, szerettem felgyalogolni az Irottkőhöz és lenézni a magasból a városra, mely onnan fentről olyan kicsinek tetszett a zöld fák koszorújában, mint az a gyűrű, melyet Mili vett egy vásáron magának, s követ ezüstágak tartották foglalatában, hogy ki ne essék. Én rendkívül csúfnak találtam ezt a gyűrűt, de Mili annál szebbnek és délutánonkint, ha elkészült a mosogatással, mindig az ujjára húzta. De legjobban a kis gyámolatlan madárfiókákat szerettem, melyek csupaszon nyujtogatták csőrüket a felkutatott fészkekben és azért legtöbbször Berti hívására, elcsatangoltunk az erdőben, hogy madárfészkekre leljünk. Igaz, hogy kettőnket kétféle vágy vitt az ilyen kalandra. Bertit a birtoklás vágya, engem csak az a furcsa és érthetetlen meghatott érzés, mely mindig elfogott, ha csupasz gyámoltalanságukban ott pihentek riadozva tenyeremen. Ilyenkor a lehettemmel melegítettem őket, betettem ingembe a csupasz bőrömre és mikor hazafelé indultunk, visszacsémpésztem a fészkekbe, úgyhogy Berti meg ne lássa ostobaságomat. Berti hazavitte a madarait és eladta őket, egypár fillérért a többi fiúknak. Én nem bírtam ezt megtenni... Én csak látni és dédelgetni, becézgetni szerettem őket, de bántani nem bírtam volna...

Egy szép nyári napon megint ott haladtunk Bertivel az erdő sűrű lombbal védett útjain, hogy madárfészket keressünk. Az Őzkút felé tartottunk. Ott víz van, ihatunk, ha megszomjazunk és megehetjük tízórainkat. Azaz Berti, ha akarja, megoszthatja velem vajaskenyerét, amit testvérei csomagoltak számára, ha bejelentette, hogy kirándul. Én is megmondtam édesanyámnak, hogy az Őzkúthoz megyek Bertivel, de anyám nem tett rá semmi megjegyzést és Milinek eszéágába sem volt, hogy bár száraz kenyeret csúsztasson a zsebembe.

De Berti jószívű pajtás volt és tízóraitját mindig becsületesen megfelezte velem. A nap már magasan ragyogott az égen, mikor elértük az Őzkutat és megpihentünk. A kő forró volt, ahogy ráültünk. A pázsitra aranycsipkét hímzett az égőn tűző nap-sugár és a fák lombjain átszűrődő égbolt olyan volt, mint egy nefelejcskekből szőtt selyemtakaró. Berti elővette zsebéből a vajaskenyeret, kettétörte és majszolgatni kezdte.

Mikor megettük a tízórainkat, elindultunk rabló körutunkra, legalábbis én annak neveztem és titokban megvetettem magam azért. Inkább le kellene hogy beszéljem Bertit a madárfészkek rablásáról, semhogy még én is segédkezet nyujtsak benne, de tudtam, ha én nem megyek Bertivel, hív helyettem más barátot, aki talán Bertinél is vérszomjasabb a kis ártatlan fiókák kézrekerítésében.

Hamar szállt tova a nap. Berti kalapja már tele volt apró, nyüzsgő és fájdalmasan csipegető kis madárfiókákkal. Szívem fájt értük és legszívesebben visszaloptam volna őket fészükbe, de ezzel örökre eljátszottam volna Berti barátságát.

Már alkonyodott, mikor egy nagy görcsöságú öreg fához értünk. Én már fáradt voltam, de Berti élénkebb, mint valaha. Az árnyékok már ott kúsztak az ágak között a pázsiton. A nap melege kezdett hűvösre válni és az égbolt éles nefelejcsszíne sápadozni, fakulni kezdett.

— Jó lesz már hazafelé menni — mondtam csendesen Bertinek, de az nem hallgatott rám. Elemében volt. Lerúgta sovány, hosszú lábáról cipőjét és a következő percben, mint a nyíl, kúszott fel a fa törzsén.

Hangos csatakiáltással jelezte, hogy madárfészekre talált. Ragyogó szemekkel szedegette kaplapjába a megrémült csöppségeket. Egy szerencsétlen kis csupasz madárfióka menekülni próbált és a földre pottyant volna, ha idejében ki nem nyujtom érte karomon vitt kabátomat. Apró, fekete gyöngyszeme ijedt rémülettel pislogott rám. Lehajoltam hozzá és lehettem melegítettem. Nem, ezt a szerencsétlen kis madarat nem adom oda Bertinek semmiáron... Ez a kis madár nekem pottyant le a fáról. Ezt én is hazaviszem és felnevelem. Szeretni fogom és dédelgetni... Hirtelen, hogy Berti meg ne lássa, az ingem alá bújtattam, a csupasz bőrömrre. Riadtan fészkelődött a kis szerencsétlen, a szívem hangosan vert, alig vártam, hogy otthon megettessem, megittassam...

Berti meglegedve napi zsákmányával, végre megadta a jelszót, hogy indulás hazafelé.

Alkonyodott már, mikor megindultunk a fák között visszafelé az úton. Csak a fák lombjai közt beférkező alkonyati fény világított. Rőt sugara ahová esett, bíbor lángjával felgyújtott egy-egy fát, bokrot, hogy aztán átadja a közelgő éjtszaka sötét-ségének.

Már nyolc órát harangoztak, mikor elértük az első házakat. Berti vidáman vett búcsút tőlem és én megindultam otthonunk felé. Mikor át akartam lépni a küszöbünket és éreztem a csupasz testemen a kis madárfióka ijedt kaparásztatását, hirtelen megtorpantam, mintha valaki megállásra kényszerített volna. Úgy éreztem, hogy nagy, szinte jóvátehetetlen igazságtalanságot követtem el a kis madárral szemben. Elvettem a szabadságát, elvettem szerettei köréből... Én, aki a legjobban tudom, hogy

mi az, szeretet nélkül élni... Én, aki az örökös félelmek korlátai közé szorított életemmel, annyira sóvárogtam a szabadság után... Hirtelen Bertit láttam magam előtt, aki most ér haza, mint én... felrántja vidáman az ajtót és harsány köszöntéssel édesanyja nyakába veti magát... Ezt a kis madárfiókát is biztosan szereti az édesanyja és most szívrepesve keresgéli, hívja a fák között, a sötét, hallgatólag erdőben... Hirtelen súlyos tehernek éreztem csupasz bőrömön a kis remegő, kaparászó madárfiókát és egy gondolattól kaptva megfordultam a küszöbön és futni kezdtem visszafelé, oda, ahonnan jöttem.

Holnap lesz a napja, hogy Bertivel komolyan beszélni fogok és megkérem, hagyjon fel a madárfészkek rablásával... és hogyha nem hajlik a szavamra, többé soha el nem kísérem egy kirándulásán sem, akárhogy is fájna nekem egy jóbarát elvesztése...

Az éjszaka már leszállt, mikor elértem az erdőt. Feketen álltak őrt a fák, de félelem nélkül fúrtam be magam sűrűjébe. Nem kerestem a rendes utat, hiszen úgy ismertem az erdő minden kis részletét, mint saját kicsinyke életemnek tovasuhant éveit és pillanatait. Az ágak összezsaptak fejem felett. Egy bagoly kísérteties huhogása tépte széjjel az éjszaka mély csendjét és a száraz levelek, gallyak panaszos reccsenése lábam alatt. Egy nagy sziklakő alól, melyet inkább csak sejtettem, mint láttam, alattomos, sziszegő hang ütötte meg a fületem. Mintha száraz leveleket dörzsöltek volna össze. Nagyot ugrottam ijedtemben és még jobban nekiiramodtam, már ahogyan lehetett. Éreztem, hogy egy kinyujtott, kemény kar szembe vág... Olyan erős ütés volt, hogy azt hittem, már vak leszek egy szememre. Remegve emeltem kezemet a szememhez és akkor megérintettem egy fa előre nyúló vaskos ágát.

Végre... elértem azt a helyet, honnan délután

elloptuk a kis madárfiókát. Egyedül állt a fa egy kis tisztáson. Ahogy kiértem a fák sűrűjéből, ezüsfény ragyogott a szemembe. Feljött a hold és tele-szórta a tisztás fekete pázsitját fehér, remegő tavacs-kákkal. Reszkető kézzel vettem ki ingem alól a kis csupasz madárfiókát. Egy pillanatig sóvár szeretet-tel emeltem száraz ajkamhoz, azután óvatosan ki-tapogattam kezemmel a fa egy biztonságos helyét és odahelyeztem a kis madárfiókát.

Most már nyugodtabban lépkedtem az erdő sűrűjében hazafelé. Magasan az égen, mint elszórt ezüstvirág csokrocskák, ragyogtak a csillagok. Va-lami olyan testetlen, könnyű boldogság árasztotta el bensőmet, hogy úgy éreztem, hogy ha lábujjhegyre ágaskodnék, talán el tudnám őket érni és szakítani tudnék magamnak belőlük...

Félelem nélkül mentem az éjszaka fekete sző-nyegén a hallgató, komor fák között...

Mire hazaértem, a kapukat már egymásután be-csukták éjszakára. Még sohasem maradtam ki egy-szer sem ilyen későig. Mikor beléptem a konyhába, szemem egyenesen édesanyám alakját kereste. Sze-rettem volna a nyakába borulni, bocsánatot kérni és elmesélni neki a mai nap kalandját, de helyette csak szó nélkül leültem az asztal sarkához. Édes-anyám a varrógépére szegezte tekintetét és nem emelte fel lépteimre. Csak Mili, aki a tányérokat törölgette, kiáltott fel inkább csúfondárosan, mint panaszosan.

— Na, ugyan kivel verekedtél, hiszen lila, kék az egyik szemed?!

Édesanyám most megfordult és egy futó pilla-natig rám nézett, de azután újra visszahajolt a var-rása felé.

De éjjel, mikor a holdsugár a kis ablakunkon a foltozott, de tiszta függöny felett, beömlött a szo-bába és ágyam úgy ragyogott fehér, éles fényében, mintha tejjel öntötték volna le, arra riadtam fel, hogy édesanyám áll mellettem és hosszasan néz en-

gem. Még a szívem dobbanását is visszafojtottam, hogy el ne riasszam onnan. Szerettem volna felkiáltani, magamhoz vonni, de helyette úgy tettem, mint ha mélyen és nyugodtan aludnék.

Csak egypár pillanatig tartott ez a boldogság, hogy édesanyám mégis, ha titokban is, eljön megnézni, hogy nincs-e valami komoly baja kisfiának, azután csendesen megfordult és ment vissza saját ágya felé. De én az éjjel nem tudtam már többé aludni, édesanyámra gondoltam és a kis madárfiókára, akit ezóta már bizonyára megtalált az édesanyja és kimondhatatlan öröm és elégedettség honolt a szívemben.

VI. FEJEZET.

A JÓTEVŐ TUNDÉR.

Augusztus utolsó napjaiban látogatót kaptunk. Ez a látogatás kicsalta az udvarra az egész ház népét. Szokatlan látvány is volt, hogy az omladozó ház előtt fogat álljon meg.

Olyan fogat, melyet két szép szürke ló húzott és ezüstnek látszott a szerszám, amivel be voltak fogva.

A nyitott kocsiban szép rózsaszín, selyem, csipkékkel borított napernyő alatt, az én rég elfelejtett, fekete csigákba szedett hajú fiatal tündérem ült. Ahogy megmozdult, hogy kilépjen a kocsiból, halvány eperszínű, bő selyemruhája, mint egy repülni készülő habos felhő vette körül karcsú alakját.

Mögötte egy magas, vállas, feketehajú férfi szállt ki a kocsiból. Olyan előkelőek voltak, ahogy a poros kapualjba beléptek és megindultak az udvar felé, mintha csak álmodta volna őket az ember.

De mégsem volt álom, mert hallottam a lakók hangos megjegyzéseit, Mili bámuló felkiáltását, látam anyám meghökkent, csodálkozó tekintetét, ahogy előkelő látogatóit betessékelte a sötét kis szobánkba.

Én nem mertem utánuk menni, mint Mili, bár a szép csigákba szedett hajú tündér bátorítólag mosolygott rám.

Jó messzire mentem az ajtótól és leültem egy felfordított hordóra az udvaron. Azon gondolkodtam, hogy vajjon mit jelenthet ez a megkéssett láto-

gatás?... Csak ruhát jöttek rendelni?... Vagy én is bele vagyok kapcsolva ebbe az eseménybe?...

Valami megszúgta, hogy itt nem ruháról van szó, hiszen anyáért elküldtek, ha szükség volt rá a gazdag házaknál. Tudtam, hogy valamiképen miattam történt ez a látogatás és megijedtem.

Nemsokára felnyílt az ajtó és anyám kiszólt értem az udvarra. Rögtön észrevettem, hogy valami nagyon felizgathatta, mert a hangja remegő volt és bizonytalan.

Szívdobogva mentem be a napfényes udvarról a sötét szobába. A szép hölgy bő selyemruhája alig fért el a festetlen konyhaszéken. Kezével a viaszkos vászonnal borított asztalra támaszkodott és csupa jóindulatú mosoly volt az arca. Mögötte állott a magas, feketehajú férfi, aki nem látott mást a kis szobánkban a selyemruhás nő elragadó alakján kívül.

Mili szájtátva állt a tűzhely előtt. Szakadt, piszkos kötény volt előtte és a haja kócosan, rendetlenül csüngött az arcába. Most anyám megfogta kezemet és odavitt a drágaruhás hölgy elé.

— Azt szeretném, asszonyom, ha fiam választana. Bár még egészen kicsi gyermek, de azért meglepően komolyan tud gondolkozni. Figyelj rám — szólt hozzám fordulva. — A hölgynek, akit te ismeresz, télen volt az esküvője. Most elutaznak innen örökre, de mielőtt végleg elmenne, valami jót és szép cselekedetet akar tenni. Azért elhatározta, hogy egy szegény és arra érdemes gyereket, téged, magával visz a fővárosba és ott iskoláztatni fog. Ha el akarsz menni velük, mondd meg őszintén, én nem állok útját a boldogulásodnak.

Elhallgatott és elfordult tőlem, hogy ne befolyásoljon sem az arcával, sem a tekintetével. A jótevő tündérem rám mosolygott.

— Ugye, velünk jössz, kisfiam?... Gondold meg, tanult ember lesz belőled!

Irott szó!... Iskola!... A vágyakozás hirtelen

felkapott, mint egy forgószelel és nyargalni kezdett velem. Iskolal... Még Mili is járt négy elemi. Berti hatéves korára tanul és én már nyolcéves vagyok és a nevem sem tudom leírni. Tanult ember!... Tanultabb, mint Berti, mint bárki... Forgott velem a szoba, hol kitágult, hol kicsire összezsugorodott és ebben a nagy forgásban hallottam a csigákba szedett hajú tündérem hangját.

— Monddd, hogy eljössz, ugye eljössz?!...

Kinyitottam a számat, hogy feleljek, igen!... De szemem hirtelen megakadt az ágyam felett függő kis képen és a szívem lassan lecsendesedett. Már nem forgott többé körbe velem a szoba, a helyén állt már benne minden bútor és megláttam anyám hajlott vállát, ahogy háttal fordult felém. És ebben a nagy csendben nem remegett a hangom, mikor megszólaltam.

— Köszönöm szépen, de nem hagyom el anyámat.

— Szóval inkább tudatlan maradsz egész életedre?!

Nem feleltem, csak lehajtottam fejemet. Az anyám most hirtelen megfordult. Arca még a homályban is szokatlanul sápadt volt.

— Nem marad egészen tudatlan. Szeptemberben beíratom az iskolába.

— De én tovább képeztetném — mondta a selyemruhás hölgy. — Gondolják kérem jól meg a dolgot.

— Tudom, — felelte csendesén anyám — de én többet nem tehetek. Fiam, gondold meg mégegyszer, mielőtt végleg döntesz. Nem szabad ilyen könnyen eldobni ezt a nagy szerencsét. — Keményen akart beszélni, de hangja remegett.

Mit bántam már a felsőbb iskolát, mikor anyám remegő hangja elárulta, hogy szeret, félt és mindig is szeretett, ha el is titkolta előttem. Mit bántam már a fővárost, mikor itthon is be leszek íratva az iskolába, ahová Berti jár és nekem nem kell elvál-

nom sem anyámtól, sem szegényes, de szívemhez
nőtt otthonomtól, sem a nagy, hűvös, gyönyörű
templomtól, hová a körmenet óta naponta ellátogat-
tam. Könnyű volt a szívem, egészen könnyű, ami-
kor válaszoltam.

— Meggondoltam jól. Itthon maradok!

Akkor azonban Mili, ki eddig némán, szinte
megbénulva a csodálkozástól állt a tűzhely mellett,
előreugrott és félretolva engem, hadonászni kezdett
a selyemruhás hölgy előtt.

— Vigyenek el engem!... Vigyenek el en-
gem!... Én szívesen megyek. Én nem vagyok olyan
bolond, mint az öcsém. Én boldog leszek, ha innen
végre elkerülhetek. Én mindent megteszek, amit
csak akarnak, csak ne lássam többé ezt a nyomor-
úságos házat, csak vigyenek el helyette engemet!

A jötevő tündérem azonban félretolta Mili ma-
szatos, hadonászó kezét és megindult az ajtó felé.

— Örvendhet és hálát adhat Istennek, hogy
ilyen jó fia van — mondta anyámnak búcsúképen,
majd hozzám fordult és megsimogatta fejemet.

A következő percben kisuhogott az ajtón, kö-
vetve a férjétől, mint egy tündöklő látomány.

VII. FEJEZET.

AZ ISKOLA.

Az iskola valósággá vált! Édesanyám szeptember első napjaiban beíratott az első elemibe. Ettől a perctől fogva csak a könyveimnek és az iskolának éltem. Az írott betű kezdett számomra megelevedni és a sorok a könyvek lapjairól beszélni kezdtek hozzám. Boldog voltam.

Berti már a második osztályba járt felettem, de azért megmaradt jóbarátomnak. Tavasszal, ősszel együtt róttuk a poros utat, télen pedig, ha beállt a fagy, csúszkáltunk az iskoláig. Szép volt az élet!

A bizonyítványom az év végén színes volt! Remegő izgalommal vittem haza és tettem az édesanyám ölébe. Anyám sokáig forgatta, nézegette, majd felállt és odament a ruhásszekrényhez, sokáig motozott benne. Mikor megfordult, egy szép, csigákkal kirakott, piros bársonyfedelű doboz volt a kezében. Egy megsárgult képet vett ki belőle és odatartotta ámuló szemem elé.

— Az édesapád, fiam, itt az ideje, hogy megismerd. — Sokáig néztem a kedves, nyílt vonásokat és mosolygó szemeket.

— Még nem is vettem eddig észre, hogy mennyire hasonlítasz hozzá — mondta anyám egy mély sóhaj kíséretében. — Apád maga volt a becsület mintaképe. Igyekezzél, hogy mindig hozzá hasonló légy.

Elfordult és visszatette a képet nagy gondosan a dobozba az iskolai bizonyítványommal együtt...

Ennek a pillanatnak az emléke sokáig élt a szívem mélyén és mégjobban buzdított arra, hogy égő szorgalommal böngésszem a könyveimet.

A második elemít is tiszta egyessel végeztem, az iskolaigazgató úr az egész osztály előtt megdicsért.

Akkor vettem észre először életemben, hogy nem szerettem, ha dicsérnek. Ahogy rám bámult az egész osztály, olyan ügyefogyottnak és félszegnek éreztem magam, mint régen. Alig vártam, hogy ki-menekülhessek az iskolából és egyedül maradhassak.

Szinte szégyenkezve nyújtottam át a bizonyítványomat édesanyámnak, aki a sok varrástól és virasztástól vörösre gyulladt szemmel fáradtan olvasta végig.

— Csak így tovább, kisfiam! — mondta csendesen és keze rátévedt a fejemre. Csak egy percre éreztem könnyű, lehelletszerű érintését, de azóta sem tudtam elfelejteni. Bármilyen öröm és boldogság ért később az életben, annak a gyengéd, szinte félénk érintésnek az emlékét nem homályosította el semmi.

Szerettem volna, ha Mili is örvendene az én iskolai előmenetelemnek, de néném ebben az időben lélekben teljesen eltávolodott tőlünk. Anyámnak sokszor nyers és türelmetlen válaszokat adott, ha kérdőre vonta, hol marad mindig olyan sokáig. A munkáját is, amit eddig halkan és csendesen végzett, most lármá és csapkodás kísérte, mintha mindig mérges lenne valamiért. Ha anyám összeszidta, csak összeszorította vékony, piros száját és hallgatott konokul. Sokszor napokig rosszkedvű volt és egy szót sem szólt, máskor majd felverte a házat énekével. Hallottam, hogy a lakók azt suttogták róla, hogy „bolondos”. Nem esett jól ezt hallanom a testvéremről, de mikor egyszer megkérdeztem, hogy mi bántja, szokása szerint csak vállat vont. Hogy méretetlenül hiú és nagyravágyó, azt lehetetlen volt észre nem vennem. Ha egyik vagy másik barátnőjén valami új kalapot vagy sálát vett észre, napo-

kig gyötörte édesanyámat, hogy ő is szerezhessen olyant magának. Mikor azonban vágyai nem teljesültek, mindenkivel gúnyolódó, sértő és csipkelődő lett. Anyámtól valamennyire csak félt, de rajtam aztán kitöltötte bosszúját, amennyire csak tehette. Milinek a fogalmai jóról és rosszról nagyon különösek és számára kényelmesek voltak, és ezzel nekem sok keserűséget és megaláztatást okozott.

A harmadik iskolaév vége felé járt, mikor egy reggelen Berti nem várt meg a szokása szerint, hanem az egyik szünetben elfogott az iskolaudvaron. Rögtön láttam, hogy nagy zavarban van és nem tudja, hogy kezdjen ahhoz, amit mondani akar. A végén mégis kibökte, hogy a nővérének elveszett az új horgolt kesztyűje és a napokban csodálkozva fedezte fel Mili kezén. Ő nem akar megbántani, de arra kér, hogy szerezzem vissza a testvére tulajdonát, míg az nem csap botrányt.

Elfeketedett velem a világ!... Alig vártam, hogy az iskolából hazaérjek. Szédültem és émelygés fogott el. Anyámra, az én tisztességes, becsületes, munkás anyámra kellett gondolnom és mérhetetlen harag fogott el Mili iránt.

Alig vártam, hogy vége legyen az ebédnek és az edény lemosásának. Mikor láttam, hogy Mili kison az udvarra lustálkodni, utána mentem. Nem tudtam, hogy kezdjem el mondanivalómat, de tudtam, hogy beszédemmel meg kell győznöm Milit. Én tizenegy éves voltam, Mili tizenhét, ami abban az időben már felnőtt kornak számított. Az iskolai imakönyvemet zsebembe tettem és azt szorongattam kezemmel, mikor megszólaltam.

— Mondd, Mili, hiszel te Istent?

Mili, aki a falnak dűlve, lehúnyt szemekkel engedte át arcát a napnak, most lustán felemelte szemhéjait és rám bámult. Egy percig csodálkozva nézett, majd újból visszadúlt előbbeni helyzetébe és felkacagott.

— Eredj már!... Ki nem állhatom, ha így fontoskodsz.

— Most nincs szó fontoskodásról — mondtam komolyan. — Most felelned kell, akár akarsz, akár nem. Itt nem hallja senki, tehát megmondhatom az igazat. Lehet, hogy rövid időn belül mindenki tudni fogja. Miért vetted el az Andriskaleány kesztyűjét?

Mili szeme egyszerre tágranyílt.

— No, nézd a sunyi kis tacsóját!... Hogy fér össze a nagy egyenességeddel a kémkedés?

— Én nem kémkedtem — feleltem szomorúan. — Bertitől hallottam ma az iskolában. Mondd, nem tanultad azt, hogy lopni vétek?

Mili ellökte magát a faltól.

— Vétek!?... Tudod, mi a vétek? Hogy itt vagyok veletek ebben a nyomorúságos házban, szegényen és nyomorultan. Hogy itt kell elpusztuljon a szépségem és a fiatalságom. Hogy nincs egy tisztességes felvenni való ruhám, hogy ki se merek menni az utcára ebben a rongyban. Hát ha tudni akarod, ez a vétek!

Olyan izgalomba jött, hogy azt hittem, nyomban nekem esik és darabokra tép, de nem, ahogy ki dobta magából a szavakat, mint a mérges fullánkot, újra a régi gúnyolódó, hányaveti és csipkelődő lett.

— A te agyad azonban sohasem lesz elég értelmes, hogy ezt megértsed. Többízben bebizonyítottad már, hogy csak ostoba, szegény embernek születél és semmi másnak. Te itt fogsz elpusztulni a szegénységben és nyomorban.

— De legalább tisztességes maradok. Aki a becsület megkerülésével akar nagy lenni, az rendszert visszazuhan, Mili.

De Mili már nem hallgatott rám. Összefonta karját és láttam, hogy gondolatai másutt járnak.

— Szóval a kövér, csúf Andriskaleány elpanaszolta, hogy elvittem a kesztyűjét és botránnal fe-

nyezetődzik!... No, jól van. Vidd vissza. Ott van az ágyamban a párnák alatt, de mondd meg, hogy többé hozzánk be ne merje tenni a lábát.

Elfordult és megint lehúnyta szemét, mintha semmi sem történt volna.

— De ezzel még nincs minden rendben, Mili — mondtam csendesen. — Igérd meg, add szavadat, hogy soha többé nem teszel ilyent!

Mili azonban süketté tette magát és halkan dudorászni kezdett egy divatos, léha dalt. Tanácstalanul és tehetetlenül álltam előtte. Éreztem, hogyan csúszik menthetetlenül lefelé a biztos útról és én igen fiatal és jelentéktelen vagyok előtte ahhoz, hogy feltartóztathassam.

Aznap este erősen és hosszan imádkoztam érte, mielőtt elaludtam és hálát adtam a jó Istennek, mert az Andriska-leány Berti kérésére megigérte, hogy az édesanyámra való tekintettel hallgatni fog az elveszett kesztyű esetéről.

VIII. FEJEZET.

A VIZSGA.

A negyedik elemi megvalósította lelkem legnagyobb vágyakozását és örömét, az első szentgyónást és áldozást. Soha még nem éltem át olyan boldog és elragadtatott napokat, mint abban az időben. Valósággal megnöttem és átszellemültem, legalábbis Kroll úr, az iskolaigazgató, aki nagy jóindulattal nézte lelki és testi fejlődésemet, egy szép napon azt mondta nekem:

— Neked, édes fiam, valósággal szárnyaid vannak, olyan lelkes vagy!

És úgy is volt. Itta a lelkem a szépet és a jót és gondolataim mindig kettős szűrőn mentek keresztül, míg ajkamig engedtem őket, nehogy valamivel vétsek Isten és az emberek ellen, akik olyan jók voltak hozzám. Sokszor nem is tudtam megérteni, hogyan is lehet annyi boldogság a világon? ... Pedig abban az időben voltunk a legszűkösebb anyagi helyzetben. Édesanyám örökös robotban kifáradt szervezete már nem bírta a munkát úgy, mint azelőtt. Egyre kevesebb és kevesebb munkát vállalt és azt is csak lassan és nehezen tudta elkészíteni.

Eleinte be akarta fogni Mili a varrásba. Ketten jobban el tudták volna végezni a sok megrendelést, de Mili amilyen ügyes volt a házimunkában, éppen olyan nehézkesnek és ügyetlennek bizonyult a varrásban. Hozzá még figyelmetlen és türelmetlen volt. Megesett, hogy rendetlen munkáját anyám felfejtette vele, amiért valóságos sírógörcsöt kapott

és utána napokig duzzogott. Anyám próbált erélyesen bánni vele, de később a nagy testi fáradtság miatt energiája is alábbhagyott és fáradtan, közömbösen vette tudomásul Mili megváltozott viselkedését.

Én igyekeztem mindenben segítségére lenni anyámnak. Most már játszva vittem el vállamon a kész ruhákat. A lábam sem hatott többé görbének és már nem talált rám az a gúnyvers, amit a házbeli fiúk kisgyermek-koromban faragtak rólam.

Már csak egy nap választott el a vizsgától. Szomorúan gondoltam arra, hogy ezzel a vizsgával megszűnnek számomra azok az ünnepnapok, melyeket az iskola padjaiban töltöttem. Nem tudtam megérteni sok társam a feletti örömét, hogy hátat fordíthat az iskolának és nem kell többet tankönyvet venni a kezébe. Engem éppen ez sujtott le. Hátártalan vágyakozással tanultam volna tovább és valósággal sírt a lelkem, mikor arra gondoltam, hogy egypár nap múlva örökre bezárulnak előttem azok a drága kapuk, melyeken át a tudás birodalmába léphettem.

A vizsga napján verőfényes, szép idő volt. Én voltam az első az iskolában. Sohasem féltem és sohasem jöttem zavarba, ha idegenek előtt kellett felelnem. Most is, mikor a tanító úr kiszólított a táblához, biztos léptekkel mentem fel az emelvényre és határozott kézzel rajzoltam fel a táblára a kívánt ábrát. Mikor a tanító úr megdicsért és visszaküldött a helyemre, egy pillanatra szembekerültem a vizsgára eljött szülők és érdeklődők tömegével és a szívverésem majd elállt.

Elöl, a harmadik sor szélén, közel az ajtóhoz, egyszerű fekete ruhájában az édesanyám ült és szeme tele volt büszkeséggel, boldogsággal és könnyel.

Még sohasem értem meg ilyen pillanatot. Szerettem volna hangosan felujjongani, felkiáltani, hogy itt van! ... Eljött! ... Eljött, hogy lássa és hallja az

ő kisfiát, hogy csendesen meghúzódjék az emberek között is elsírhasa örömkönnyeit. Ó, hogy szerettem volna odarohanni, karomba kapni és összevissza csókolni és ezer ölelés közt megköszönni, hogy meghozta nekem ezt az örömet, amire három éve hiába vártam, mikor irígykedve néztem a többi szülőket, akik között hiába kerestem az ő törékeny, szeretett kis alakját.

De ma itt van! . . . Itt ül fekete kopottas ruhájában a harmadik sor szélén, a drága selyem- és csipkésruhás dáma között és mindenkinél szebb és ragyogóbb.

Nem tudom, meddig állhattam néma elragadtatásomban az emelvényen. Végre is a tanító úr kérdő pillantása térített magamhoz. Kínzó türelmetlenséggel mentem vissza a helyemre, alig vártam, hogy vége legyen a vizsgának és odaszabadulhassak anyámhoz.

Még több tantárgyból feleltem általános dicséretre. Magam sem tudom, mit feleltem, mert lelkem ott kalandozott a harmadik sor szélén és ma is csodálkozom, hogy nem lett a feleletem zagyva és értelmetlen.

Végre vége lett a vizsgának. Láttam, hogy az igazgató úr oda akar menni anyámhoz, hogy beszéljen vele és köszöntse, de anyám már nem volt sehol. Úgy tűnt el a nagy kavarodásban, mint egy szerény, személytelen kis árnyék.

A jutalomkönyvet és bizonyítványomat szívemhez szorítva futottam ki az iskola épületéből.

Ott várt rám anyám az út kanyarulatánál, ahol záporként ömlött rá a gazdag napsugár.

Egy pillanatra a nagy boldog rohanásból megtorpantam. A kegyetlen napsugárban olyan keskeny és sápadt volt az arca és olyan mélyen beesett a szeme. Valami megmarkolta a szívemet, de most ebben a percben nem akartam tudomást venni róla. Csak arra akartam gondolni, hogy a napfényes úton

vár rám az anyám, az én édesanyám, aki eljött végre az ő fiáért.

Egy pár ugrással utolértem és szílj szeretettel borultam a nyakába. Egy óra vagy egy pár perc telt el így... nem tudom, végre anyám felemelte kezével a fejemet.

— Nagyon büszke vagyok rád, édesem.

— Igen, igen, akartam mondani, de nem tudtam beszélni. Átkaroltam a vállát és megindultunk az úton lassan hazafelé.

Mikor a templom előtt mentünk el, egy mély sóhajtást hallottam. Anyám megállt, kihúzta a karomból kezét, keresztet vetett magára és egyenes tartással, gyors léptekkel besietett a templomba.

Dobogó szívvel követtem. Anyám felment egyenesen a főoltárig és ott letérdelt a lépcsőkre. Nem imádkozott, hanem beszélt, olyan tisztán és csendően, hogy bárki is a közelünkben meghallhatta volna.

— Igaztalanul vádoltalak és szálltam pörbe veled, Istenem, mikor elvetted az uramat. Vétettem ellened, mikor akarattal kiöltem a szívemből minden szeretetet irányodban és a fiam iránt. Én rossz voltam Hozzád és Te mégis örömmel fizettél vissza nekem. Most eljöttem, hogy megkövesselek!

Lehajtotta fejét és sokáig így maradt.

Nekem kimondhatatlan öröm és egyben fájdalom szorította össze szívemet. Esdeni, könyörögni akartam az Istenhez anyámért és ugyanakkor térdem csúszva hálát adni, de hang nem jött ki a torokom. Csak néztem anyám lehajtott, alázatos fejét és az arcomon végigperegtek könnyeim.

IX. FEJEZET.

ANYUKA MEGHAL.

Egy éjjel arra ébredtem, hogy anyám erősen köhög. Ijedten ugrottam ki ágyamból. Két nappal ezelőtt csúnya, esős vasárnap volt és anyám mielőtt mi felébredtünk volna, elment hazulról egy korai misére, ahol annyi idő után szívvel, lélekkel meggyónt és megáldozott. Ahogy felébredtem és láttam hazajönni, figyelmeztettem, hogy húzza le vizes cipőit, de csak mosolygott és nem hallgatott rám. Másnap panaszkodott, hogy fáj a feje és még szótlanabb és csendesebb volt, mint máskor.

Estefelé már köhögni kezdett és éjjel úgy elfogta a vad fuldokló roham, hogy egész reggelig ott ültem az ágya mellett.

Milit felköltöttem, hogy főzzön jó erős teát. Hajnal felé valamit szűnt a köhögés és anyám csendesen elszenderedett. Én már nem tudtam volna többet aludni. Kiültem a ház elé és néztem a szép nyári reggelt és a piacra igyekvő, megrakott szekereket.

Nemsokára Mili is előkerült. Kosár volt a karján és intett, hogy bevásárolni megy. Láttam, hogy ellenkező irányba veszi útját, de ma nem törődtem semmivel.

Egyedül csak anyámra tudtam gondolni, akit végre megtaláltam. És csak azért találtam volna meg, hogy végleg elveszítsem?...

Gyötrődve bámultam a reggeli napsütésbe. Július vége felé járt. Oly szép lett volna a nyár, ha anyám egészséges, de így... Arra gondoltam, hogy ráveszem, vizsgálta meg magát egy orvossal. Inkább száraz kenyeret eszünk, csak neki ne legyen semmi baja. Haragudtam, hogy Mili, aki már tizenhét éves felnőtt leány, nem vette észre anyánk hanyatlását. Egy nő jobban hozzá tud férközni egy másik nőhöz, ha az anyja is az illető. De Mili, mióta az eszét bírta, csak magával törődött. Csak az volt a fontos, hogy hogyan áll rajta a kendő, a szalag, a gyöngy a nyakán és egyéb haszontalanság, amire kikönyörögte anyám keserves filléreit.

Mili sohasem volt hálás semmiért és nem szeretett senkit, azt holt bizonyossággal éreztem és különösen ma, mikor bevásárlás ürügye alatt el tudott menni sétálgatni, a helyett, hogy aggódott volna anyánkért.

Talán részben Mili volt az oka annak később diákkoromban, hogy soha egy leányra sem nézhettem úgy, hogy ne érezzem vagy gondoljam mögöttem az üres, léha kócbábut, aki az élet legsúlyosabb percében sem tud fülemelkedni önmagán és kicsinyes ösztönein.

Mili!... Ó, szegény Mili!... Ma már hetven év távlatából nem tudok haragudni rá és talán jobban érzem a vérség kötelékét, ha önfejjével választott szomorú sorsa jut eszembe, de akkor csak keserűséget és haragot éreztem iránta, mikor órák mulva sem jött haza és mikor végre megjött, egy szava sem volt mentségére.

Sokáig vártam rá a ház előtt. Beszélni akartam vele, figyelmeztetni valami láthatatlan tragédiára, melynek fagyos előszele már megérintette szívemet ezen a csodaszép nyári reggelen, de hiába múltak az órák, Mili csak nem jött. Nagy csendben szobánk ablakáig lopódtam, hogy lássam, alszik-e még anyánk?

Nagy megdöbbenésemre felöltözve láttam

varrógépe előtt. Szorgalmasan, lehajtott fejjel varrt, de láttam, hogy remegő kezéből minduntalan kiejti a puha selyemderekat.

Olyan kicsinek, olyan gyámoltalannak hatott ott a gépe mellett az egykor kemény és magabiztos asszony, hogy majdnem hangosan felzokogtam. A feje, mely előrehajolt a munkája fölé, fehéren csillogott az éles napsugárban.

Összeszedtem magam és beléptem a szobába. Anyám összerezsent, mint egy rajtakapott gyermek, aztán visszagörnyedt munkája fölé.

Odamentem hozzá és szelíden kivettem kezéből a selyemderekat.

— Anyám, — szóltam becézve, halkán — most visszafekszel az ágyba.

— Nem, édes fiam, nem lehet. Ezt a ruhadarabot be kell fejeznem. Tudod, hogy alig van itthon egypár fillérünk.

Újból a munka után akart nyúlni, de én felkaptam előle és az asztalra tettem.

— Ezt a pár öltést Mili is elvégezheti. Te meg beteg vagy, édesanyám.

— Nem, igazán nem vagyok beteg, fiam. Csak inkább egy kicsit fáradt. Mit szólna valaki, ha meglátna engem fényes nappal az ágyban lustálkodni?

Fel akart kelni a székről, de megtántorodott, keze a gépe után kapott. Ijedten fogtam át a vállát.

— Anyám, édes, le kell feküdnöd azonnal.

— Igen, azonnal — mondta utánam ajka és hagyta, hogy az ágyához vezessem.

Csak egy óra múlva került rendesen ágyba, mikor Mili végre megjött. Szemrehányó tekintetemre csak vállat vont, de azért láttam, hogy ő is megijedt.

Délre anyánk jobban lett és kísérletet tett arra, hogy felkelhessen, de én nem engedtem. Evett egypár kanál levest, amit Mili odavitt az ágyához és azután elaludt.

Én egy falatot sem tudtam legyűrni. Némán

néztem, hogy tömi magába Mili az ételt és azután félelemtől gyötört szívvel segitettem neki elmosni az edényt.

Ebéd után Mili kezébe vette a félbemaradt se-lyemderekat és bevégezte rajta a varrást. Én lapozni kezdtem a vizsgai jutalomkönyvemben, de se-hogy sem ment az olvasás.

Édesanyám még mindig aludt hosszú, kissé hörgő lélekzetvétellel. Szóltam Milinek, hogy orvost kellene hívni és abban állapotunk meg, ha holnap-ra nem javul az állapota, úgy Mili bemegy a vá-rosha és kihív valakit. A meleg fullasztó volt a szo-bában, de nem mertem az ajtót kinyitni, hogy leve-gőhöz jussunk, mert attól féltem, hogy a kintről beszűrődő láрма felébreszti anyámat.

Hat óra felé Mili már nem bírta tovább a szobá-ban maradni. Felkötötte fejére új, piros kis kendő-jét és felkapta karjára a sálját.

Eléje álltam.

— Mili, — szóltam és hangom remegett — ma-radj itthon, kérlek. Anyánk súlyos beteg, most nem hagyhatod magára.

Megfogtam a karját, de Mili lerázta kezemet és elfordult.

— Magad is láthatod, hogy nyugodtan alszik és én megfulladok, ha egész nap bent kell ülnöm ebben a melegben.

Egész közel hajoltam hozzá, hogy arcom majd-nem érintette az övét.

— Értsd meg, Mili, itt komoly dologról van szó... Én félek! Rettenetesen félek!... Gondold meg, ha felébred és keresni találna téged...

— Addigra visszajövök. — Dacosan vetette hátra fejét. — Csak egy félórára megyek. Nincs jogod visszatartani. Anyánk észre sem fogja venni.

Már ott állt az ajtó mellett és lenyomta a ki-lincset.

— Mili... — próbáltam újra marasztalni, de már kint is volt a szobából.

Egyedül maradtam nagybeteg anyámmal. Olyan nehéz, olyan végtelenül nehéz volt a szívem. Széket húzva ágyához ültem és néztem anyámat. Vad iramban kavarogtak bennem az érzelmek és gondolatok. A harag, félelem, aggodás, az iskolaévek, a vizsga, anyám ott a napfényes úton, kicsiny életem minden bánata, öröme és keserősége. Nem tudom, meddig ülhettem így magamba roskadva, csak arra tértem magamhoz, hogy édesanyám szólít. Gyenge volt a hangja és olyan távoli...

— Úgy sajnálom, édes fiam, hogy most már nem köthetem meg számodra azt a kis fehér mellényt, amire kiskorodban annyira vágyódtál. Mindig készültem rá és most már nem lesz soha fehér mellénykéd!

— De igen... igen... Most is rajtam van, nem látod? Te többet adtál nekem, sokkal többet — kiáltottam, míg maró könnyek folytak végig arcomon.

Anyám rám emelte fátyolos szemét.

— Ne sírj, édes kisfiam, a te hűséges szereteted szebb volt számomra, mint maga az egész élet. Hajolj közelebb, hadd csókoljalak meg... így, és add a kezedet, drága, jó fiam. Isten veled!

— Isten veled, édesanyám — mormolta tőlem teljesen függetlenül a szám, mert én egészen mást, sok-sok más mindent akartam abban a szívettépő pillanatban mondani. Meg akartam mondani, hogy mennyire szeretem, hogy csak neki éltem, hogy áldottam minden percet, amit mellette tölthettem, hogy most, ha meggyógyul, milyen szép lesz az életünk. A két karomon fogom hordozni... Kint nyár van és napsugár, madárdal zeng és minket vár... Anyám... édes, jó, egyetlen anyám... És még száz másfélét akartam elmondani abban a fájó percben. Ki akartam önteni a szívemet, mint egy nagyon gazdag és hálás fiú kincseszsákját a lába elé, de... csak hallgattam és néztem, sötétséget éreztem meg valami fullasztó kétségbeesést.

— Ugye nyílnak a virágok, édesem?

Kinek a hangja volt ez?... Az anyámé?... Igen!... Az ő hűlni készülő drága ajkáról peregtek ezek a távoli, halk szavak, mint lágy virágszirmok. Úgy éreztem, hogy kettéhasad a szívem, de azért mosolyogva föléje hajoltam és úgy suttoztam:

— Igen, édes, nyílnak a virágok. Mindenütt nyílnak és olyan szépek...

Anyám arcán hirtelen elsimultak a vonások és keze elengedte az enyémet...

Már homályba borult minden, mikor felkeltem az ágy mellől. A szoba falára sötét keresztet vetett a behulló árnyék... esteledett...

Mili valahol kint pletykázott a mezőn, hiszen olyan szép nyári este volt.

Odabotorkáltam a szekrényhez és levettem a tetejéről két gyertyatartót. Alig tudtam meggyújtani a gyertyát, annyira reszketett a kezem. A kis éjjeli-szekrényre állítottam mind a kettőt, azután elővettem az imakönyvemet és utolsó üdvözlétül a merevülő fehér ujjak közé tettem.

Ebben a pillanatban pattant fel az ajtó és a mulatozástól meg a melegtől majd kiicsattanó arccal, szőke haján piros kendővel Mili libbent a szobába.

A küszöbön megállt és kinyitotta a száját. Olyan üres, lélektelen és közönséges volt abban a percben, hogy úgy éreztem, nincs és nem is lehet semmi közösségem vele többé az életben...

— Anya meghalt... — mondtam csendesen és elfordulva tőle, letérdeltem az ágy elé.

X. FEJEZET.

A ROKONOK.

Mikor édesanyám koporsójára ráhullottak az első göröngyök, éreztem, hogy számomra a gyermekkor lezárult örökre s bár sohasem éltem a vidám és gondtalan gyermekek sorsát, mégis ami szép volt és maradéktalanul tartalmas: az otthon biztos és védő szeretete, ott pihent együtt anyámmal a frissen domborodó sírban.

Nem is hittem, hogy annyi néma tisztelője és becsülője volt édesanyámnak, akik mind eljöttek a temetésére. Az omladozó ház lakói is ott voltak mind, kivétel nélkül, pedig sokszor nehezteltek édesanyámra, amiért nem elegyedett közéljük. Kroll úr, az iskolaigazgató, eljött feleségével és azokkal a tanító urakkal, akik tanítottak engem. Kroll úr, a tisztelendő úr beszéde után, egypár meleg búcsúszót intézett korán elköltözött anyámhoz és csak ebből a beszédből tudtam meg, hogy felesége ismerte leánykorából édesanyámat. Krollné szép virágkoszorút helyezett a sírra és minden lakó az omladozó házból hozott egy kis csokrocskát és valósággal elborították a fejfát vele.

Egy szomszédasszony festette át ruháinkat fekete-tére. Mili úgy sírt a sírnál, mint a záporosó, én elsírtam már minden könnyemet, csak belül zokogott a lelkem, míg néztem fájdalmas búcsúztató tekintettel, hogy eresztik le az egyszerű koporsót a nyitott sírba.

A temetés után Krollné odajött hozzánk és kézenfogva bennünket, hazáig jött velünk.

— Csodálom, — mondta nekem — hogy anyád rokonai még nem adtak magukról életjelt. Már két napja sürgönyöztem nekik.

Megköszöntem a szívességét, bár most hallottam először, hogy anyámnak rokonai is léteznek.

— Valószínű, magukhoz fognak venni titeket — beszélt tovább Krollné. — Igen jómódú emberek, nagy vaskereskedésük van és saját úriházuk.

Mili szeme felcsillant és abbahagyta a sírást. Engem mindez nem érdekelt. Jóformán vakon és süketen botorkáltam a jószívű asszonyság mellett és csak a frissen domborodó sírt láttam, semmi mást.

Az árván maradt otthonunkban azonban nagy meglepetés várt bennünket. Mikor Krollné kíséretében a szobánkba léptünk, egy alacsony, kövér, fekete selyemruhás asszony emelkedett fel a konyhaszékről és felénk vitorlázott. Apró, kövér lábai voltak, melyek alig bírták meg a test súlyát és azért járása olyan bizonytalannak hatott, mintha abban a pillanatban össze akarna esni. Szőke haja volt, mint édesanyámnak, de kibodorítva viselte a fekete gyöngyfűzőtő alatt. A szobában rajta kívül még egy nagyon magas, szikár férfi állott, aki az ajtónyílásra feltette szemüvegét és úgy bámult mereven reánk.

— Csakhogy itt vagytok — hadarta a kövér asszony. — Én és az uram egypár perce érkeztünk meg. Mondhatom, nagy csoda, hogy idetaláltunk! ... Jóformán senki sem tudott bennünket útbaigazítani. Csodálom, hogy bírnak az emberek ilyen helyen élni! ... Egy éjjelt sem tudnék ez alatt a fedél alatt tölteni! ... Köszönöm, Elza, — fordult a némán álló Krollné felé — hogy sürgönyöztél értünk, de semmikép sem jöhettünk előbb. Szóval, ti vagytok a szegény unokatestvérem árvái?!

Egész közeljött hozzánk és úgy vizsgált bennünket apróra, mint a kelmét szokás a rőfös üzletben.

— Nagy baj, nagy baj! . . . — mondta szaporán. — Igazán nem is tudjuk, hogy mit kezdjünk veletek. Annakidején mindig mondtam, hogy szegény anyátok jobban teszi, ha az okos szóra hallgat és nem lesz a szegény apátok felesége, úgy . . .

— De Zsófia, kérlek! — vágott közbe a magas, szikár férfi és előbbre lépett. Most, hogy a napfény bevilágította arcát, láttam, hogy bár szigorúak a vonásai, de kedvesek. Majdnem egészen ősz volt már és keze erős, inas és csontos.

— Nagyon sajnáltunk, fiam — szólt felém fordulva. — A titeket ért gyász pótolhatatlan. Majd a mi házunk lesz az otthonotok.

Kinyújtotta kezét és én vonakodva bár, de elfogadtam a felém nyújtott jobbót.

Rettenetes volt ott állni a feldúlt kis otthon közepén két vadidegen emberrel, akik közül az egyik leplezetlen ellenszenvvel, a másik meg magára kényszerített nyájassággal veszi magára, mint nyűgöt, a mi értéktelen tehernek tetsző életünket.

Krollné jóságos szíve is megérezte ennek a helyzetnek a mély szomorúságát, mert így szólt:

— Ha terhetekre van a két árva, úgy nem kell magatokhoz venniük, Zsófia. Majd elintézzük az urammal valahogy a sorsukat.

Az idegen asszonyság kényszeredetten húzta el a száját.

— Nem, nem, Elza, ez most már, sajnos, a mi kötelességünk. A leány, látom már elég nagy, használni lehet a ház körül. Van elég dolog ott.

Mili, aki eddig némán és ellenségesen hallgatott, most egyszerre kitört. Megértettem. Kicsinyes, hiú nagyravágásában, mikor meghallotta Krollné-tól, hogy a rokonok milyen jómódúak, azt gondolta, hogy most már kényeztetve, gazdagságban élhet, de látva, hogy cselédsorsra akarják fogni, kirobbant belőle a visszafojtott keserűség.

— Csakhogy én nem megyek magukkal! — kiáltotta és hangja olyan éles volt, hogy még én is

összerezzenem. — Hogyne, hogy majd szolgálóvá alacsonyítsanak. Azt hittem, úgy jönnek hozzánk jószívvvel, mint árvánmaradt rokonokhoz, nem pedig, hogy kihasználjanak minket!

— Mili, kérlek! — mondtam ijedten, de ő rám sem hederített.

— Nem hallgatok! — kiáltotta dacosan Mili. — Éppen eleget hallgattam. Most ebben a pillanatban szedjék a sátorfájukat és menjenek innen! Ez most az én otthonom. Nagyon jól tudom, hogy egy éjszakát sem töltenének itten, de arra nem gondoltak, hogy gazdagságukból anyámnak is juttassanak egy-egy morzsát!... Kritizálni tudnak, de segíteni nem!... Ismerem ezt a fajtát és nem kérek belőle!...

Végre is Krollnének sikerült elhallgattatni Mili. Dermedt csend borult a kis szobára. Éreztem, hogy Milinek igaza van, bár nem volt semmi joga ilyen leplezetlenül arcukba csapni az igazságot. A kövér, feketeruhás asszony arca piros volt, mint a láng, a magas, szikár férfi hangja meg úgy vágott, mint egy éles beretva, mikor megszólalt:

— Rendben van, kedves húgom, miután kiutasítottál, meggyünk is. Te már felnőtt vagy, nincs jogunk beleszólni az életedbe. Az öcsédet azonban magunkkal visszük. Ügylátszik, őt más fából faragták, mint téged. Egyszer még meg fogod bánni, hogy így viselkedtél!

Mili azonban régi szokása szerint csak felvonta vállát és tüntetőleg elfordult a vendégektől. Az én szívem furcsán összeszorult. Bármennyire is idegen volt számomra Mili, azért mégis csak testvérek voltunk és fájt a válás gondolata.

Odamentem hozzá és belecsimpaszkodtam karjába.

— Kérj bocsánatot, Mili, és gyere velünk. Én nem akarok tőled elszakadni!

Haragosan nézett rám és lerázott a karjáról.

— Bocsánatot, én?... Soha!... Eredj csak nyu-

godtan, nekem jó helyem lesz a barátnőmnél. Tegnap beszéltem vele és hívott, hogy költözzem hozzájuk. Az apja betesz a gyárba, szép fizetésem lesz. Velem nem kell törődnöd. A bútor is, ami itt van, az enyém, neked úgysem fog kelleni.

Én azonban nem akartam ilyen könnyen megválni Militől. Irtózáttal töltött el a tudat, hogy éppen ahhoz a kellemetlen külsejű barátnőjéhez költözik, akitől mindig annyira idegenkedtem és ezért sírtam és rimánkodtam neki, de Mili hajthatatlan maradt. Végül is Krollné letörölte könnyeimet finom, fehér kendőjével.

— Hadd el, kisfiam, a nénéd elég nagy ahhoz, hogy ügyeljen magára és feleljen tetteiért. Szedd össze, amit búcsúképen el akarsz magaddal vinni, mert rokonaid indulni akarnak.

Csakugyan, a kövér, fekete selyemruhás aszszony és a szikár, magas férfi már várakozva álltak az ajtóban. Mégegyszer körülnéztem a szobában. Búcsúztam az anyámtól, a gyermekkor első éveitől, az otthontól és attól a sokezer kis emléktől, mely láthatatlan, finom szálaival örökre összekapcsolt az omladozó házzal.

Mit vittem volna magammal?... Mit vettem volna el Militől?...

És mégis... odamentem az ágyamhoz és levettem a szőgről a szép, szelíd Mária-képet és a szívem fölé, a zsebembe tettem.

— Isten veled, Mili — szoltam és hangom elcsuklott. — Ne felejts el!... Én gondolni fogok rád!...

— Isten veled! — mondta Mili és szokott könnyed modorában megveregette vállamat. — Aztán ügyelj, hogy legyen belőled valami.

Kituszkolt a küszöbre és az ajtó becsukódott utánam örökre...

XI. FEJEZET.

AZ ÚJ ÉLET.

Rokonom, Balázs Károly háza volt a legszebb és a leggondozottabb épület abban a kis mezővárosban, ahol laktak. Emeletes ház volt és az ablakait nagy, kosáralakú rácsok védték a betörők ellen. A főkapu felett csókolódzó galambok voltak kifaragva, jelezve, hogy békés és szeretetreméltó polgárok lakják e házat.

Valójában sem békésnek, sem szeretetreméltónak nem lehetett nevezni a ház lakóit. Zsófia nénem, mert így kellett hívnom a kövér asszonyságot, mindig pörlekedett és elégedetlenkedett valamiért. Hol a cselédeit szidta, hol a férjére haragudott vagy a kertészre, aki rendben tartotta gyönyörűen ápolt kertjüket, hol meg rám került a sor. Később rájöttem, hogy senki se vette túlságosan a szívére békétlenkedéseit.

A férje, Balázs úr, csak az üzletének élt. Határozott, parancsoláshoz szokott egyéniség volt, mivel szemben nem lehetett az embernek szabadakaratú. Az ő akaratahoz mindenkinek alkalmazkodnia kellett, akár tetszett, akár nem. Ő állapította meg a házirendet és ő osztotta be a napot mindenki számára.

Egy hét után, hogy házukba fogadott, tudtomra adta, hogy ősztől kezdve bentlakó növendéke lesznek egy fővárosi gimnázium internátusának és érettségit fogok tenni. Mélyen meghatva, boldogan fogadtam ezt a hírt. Anyám halála óta ez volt szá-

momra az első fénysugár. Rögtön megírtam Milinek is a nagy ujságot, de nem kaptam rá választ soha.

Szeptember első napjaiban Zsófia néném egy szerény kis ládát csomagolt össze számomra és én Balázs úrral felutaztam a fővárosba.

Nem is próbálom leírni azokat a csodás élményeket és benyomásokat, melyeket az előkelő fővárosi gimnázium hűvös termei keltettek bennem.

Meleg szívvel köszöntem meg Balázs úr jószágát, aki azonban nem szerette az érzelmi megnyilvánulásokat. Miután annak a reményének adott kifejezést, hogy nem hiába költi miattam a temérdek pénzt és megmondta, hogy a szünidőkre hazavárnak, felült a vonatra és ment vissza az üzletéhez, ami nélkül egy napra is félelmebernek érezte magát.

Az én hálám azonban nem ismert határt. Mindenáron be akartam bizonyítani, hogy nem pazarolták érdemetlenre a jóságukat és az év végén minden szégyenkezés nélkül vihettem haza kitűnő bizonyítványomat.

Láttam Balázs úr arcán a meglegedés derűjét és Zsófia néném is elismert annyit, hogy eddig még nem voltam a terhükre. Nem volt valami fényes dícséret, de nekem ennyi is elég volt. Boldogan töltöttem a nyarat a kedves kis mezővárosban és még boldogabban siettem vissza ősszel az intézetbe.

A gimnáziumban töltött idő volt életem legszebb korszaka. Már a kora reggel ott talált könyveim mellett és én voltam a legutolsó, aki ágyba került. Valami kiirthatatlan, égő ambíció és tudásvágy kerítette birtokába lelkemet. Nem volt elég, hogy mindent tudni akartam, de amit tanultam, azt jól, a maga teljességében ismerni akartam és azért minden tantárgyamból kutatási forrást csináltam és anyyira belemerültem, hogy valósággal megszűnt számomra a külvilág.

De ennek az áldott intézetnek a falai közé nem is igen került az élet vad lármája. Itt kibontakozhatott a lélek a maga teljes mivoltában. A paptanárok

kitűnő, lelkes vezetése mellett Isten szeretetét után vágyódó lelkem elmerülhetett abba a sok csodába, amit a mindennapi ministrálás és áldozás hozott számomra.

Röviddel azután, hogy beléptem az intézetbe, tisztába jöttem élethivatásommal, mely után a vágyakozás olyan mélyen eresztette lelkembe gyökeireit, hogy azt semmiféle más áramlás befolyása nem lett volna képes kitépni onnan.

Sok jóbarátom közül többen érezték magukban ezt a szent hivatást és együtt örültünk már előre, hogy nemsokára beléphetünk a szemináriumba.

Otthon azonban Balázs úréknál még nem szóltam szívem vágyáról semmit. A nyári vakációkat mindig náluk töltöttem, de ez a pár hét oly gyorsan telt el, hogy sohasem találtam meg a kellő pillanatot arra, hogy előálljak vele.

Ezekben az időkben kevesebbet jutott eszembe egyetlen testvérem, Mili, bár minden hónapban írtam neki egy levelet a gimnáziumból és Balázs úréktól is, de választ sohasem kaptam rá. Eleinte fájt a közömbössége, de azután nem tehettem mást, mint beletörődtem abba, hogy nem akar többet tudni rólam.

Jól esett az a tudat, hogy Balázsék szemmel láthatólag megszerettek. Balázs úr ugyan továbbra is szigorú és tekintélytartó maradt velem szemben, de azért sok apró dologgal tudtomra adta, hogy kegyeibe fogadott. Így nyáron, mikor felesége valósággal ráparancsolt, hogy párnap szünidőt tartson, magával vitt horgászni. Egyetlen szenvedélye volt ez az üzletén kívül. Én nem nagyon élveztem ezt a sportot, mert nem szerettem az órákig tartó, kényyszerű tétlenséget, de azért készségesen mentem vele. Szívesen hallgattam meg üzleti élményeit és a vaszakma minden csínját-bínját.

Zsófia néni is megváltozott irányomban. Sokszor elkísértette magát velem az üzletekbe és jótékony célú előadásokra. Nagylelkűségében egyszer

kijelentette, hogy szeretné, ha a férje a fiává fogadna és nevüket viselném. A jósága nagyon meghatott, de ez a gondolat, csodálatosképen szomorúságot okozott nekem, a helyett, hogy örültem volna neki. Habár atyámat nem ismertem, de anyám iránta érzett, soha nem múló, határtalan szeretete valóságos hőssé emelte az én szememben és a nevét olyan kincs gyanánt viseltem, mint egy védőpajzsot.

Hazudnék, ha azt állítanám, hogy ezek alatt a hosszú évek alatt, ha keveset is voltunk együtt, nem szerettem meg őket különös szokásaikkal és furcsaságaikkal együtt. A gimnáziumi élet megtanított arra, hogy az embereket Isten által rendelt testvéreknek tekintsem és kinyitotta szememet a saját hibáim meglátására is, melyek mindig sokkal nagyobbaknak tűntek fel a másokénál.

Csak az ítélkezzék, akinek nincs hibája! . . . Dehát kinek nincs? . . . És ha ezen gondolkoztam, az akarat és kötelességtudás még jobban sarkallt arra, hogy Balázs úrékat megszeressem és mindig őszinte szívvel legyek hozzájuk.

Ötödik gimnáziumi esztendőmnek minden napja ünnep volt számomra. Mikor a vizsga befejeződött, bementem a mise után elcsendesedett kis kápolnába és letérdeltem a Szűzanya szobra elé. Ot éven át minden reggel azzal kezdtem a napot, hogy térdre borultam itt az én szépséges égi Királynőm előtt, aki már kisgyermekkoromban is eljött hozzám, hogy megvigasztalja lelkemet az élet szomorú viszontagságai közepette.

És ott, akkor fogadalmat tettem, hogy egész életemet szent Fiának szolgálatára szentelem és ettől az elhatározásomtól semmi sem téríthet el.

XII. FEJEZET.

A TESTVÉREK.

A hazautazásom előtti napon levelet kaptam az intézetben. Olyan ritkán történt ez, hogy valósággal eseményszámba ment. Idegen kéz írta rá a nevemet alig olvasható írással. Egészen olcsó, piszkos levélpapírra volt írva és én csodálkozással vegyes kíváncsisággal bontottam fel. Még nagyobb volt a meglepetésem, mikor Mili rég nem látott cikornyás betűit ismertem fel. A levél csak két sorból állott, de annál inkább megijesztett:

„A testvéri szeretetre kérlek, azonnal
keress fel, nagy bajban vagyok.

Mili.”

Megdöbbsentem. Most, hogy Mili alakja elébem állt a feledés homályából, rájöttem arra, hogy öntudatlanul már régen vártam ezt a hírt, amely igazolja gyanúmat és aggodalmamat, amit Mili irányában örökké éreztem.

Vajjon mi baja lehet szegénynek és miért címezte idegen kéz a borítékot, mikor a levelet Mili írta?...

Keserűen kellett mosolyognom, mikor újra meg újra elolvastam a furcsa kis levél első sorát. „A testvéri szeretetre kérlek...” Vajjon Milinek volt-e irányomban valaha is testvéri érzése?!...

De mindegy. Hívtak és nekem mennem kellett és mennem kellett volna akkor is, ha Mili nem a testvérem, hanem egészen idegen és hozzám fordul

segítségért, mert bajban van. Bár még távol állottam attól az időtől, hogy ténylegesen az Úr katonája legyek, de azért életem minden perce már a krisztusi programm szerint igazodott.

Fogtam a levelet és bementem legkedvesebb tanáromhoz és előadtam kívánságomat, hogy azonnal indulni szeretnék. Tanárom értékes lelki tanácsokat adott útravalóul és én elindultam.

Amíg száguldott velem a vonat, azon gondolkodtam, hogy fogom mindezt elmondani Balázs úréknak, akik előtt nem hallgathatom el testvéremnél tett látogatásomat. Hogy az utam valódi célját nem árulhatom el, azt már akkor holt bizonyossággal éreztem. Mili nem írt volna nekem, ha nem lenne igazán komoly bajban.

Töprengve néztem ki a rohanó vonat ablakán. Most legalább meglátogathatom édes, jó anyám sírját, melyet gondolatban mindennap friss virágokkal díszítettem fel.

Vajjon mit szólna anyám, ha most láthatna engem, mint ötödikes, nyurga fiút, aki éppoly szerettel csüng soha el nem halványuló alakján, mint kisgyermekkorában.

Vonatom késéssel futott be szülővárosom kis pályaudvarára. Délidő volt és ismét nyár, mint mikor elmentem innen. Remegő szívvel és könnybeborult szemmel mentem végig a jólismert utcákon. Első utam a templomba vezetett, ahol ájtatos szívvel, forrón imádkoztam, hogy segíteni tudjak Milin, ha komoly bajban van. Azután megindultam a levélben megjelölt címre. Olyan különös volt járkalni ezeken az utcákon, ahol gyermekkoromban annyit szaladgáltam. Dobogó szívvel mentem el az iskola mellett. Ösztökélt a vágy, hogy bemenjek Kroll igazgató úrékhöz egy köszöntő szóra, de nem akartam egy percig sem késlekedni. Alig vártam, hogy túl legyek a Milivel való találkozáson és nyugodt lélekkel ülhessek vissza a vonatra, hogy hazautazzam Balázs úrékhöz.

Egy keskeny zsákutcában állt az a földszintes ház, ahol Milit keresnem kellett. Ha jól emlékszem, a barátnője, akihez annakidején költözött, a város túlsó felében lakott, de nem értem most arra rá, hogy ezen gondolkozzam. Lenyomtam a kapu kilincsét és beléptem a macskaköves, piszkos, rendetlen udvarra. A kapu csikordulására egy fejkendős öregasszony jött elő és csodálkozva bámult rám. Mikor megmondtam, hogy kit keresek, fejével egy hátsó ajtó felé intett és többet rám sem nézett.

Rossz érzéssel nyitottam be a szobába, sötét homály fogadott, melyben alig tudtam kivenni a bútorok körvonalait.

A szoba háttéréből egy asszony lépett elő és megszólalt. Mili volt! De mennyire megváltozott!... Alig ismertem rá. Sovány volt, és az arca még a félhomályban is megviseltnek, koravénnek és beesettnek látszott. Valami fekete ruha volt rajta és egykor szép, szőke lenge haját kontyba csavarva hátrasimítva viselte. Ha az utcán találkozunk, elmentem volna mellette, a nélkül, hogy felismerném.

— Látom, hogy nem ismeresz meg!... — szólt keserűen Mili. — Megváltoztam, amióta elváltunk.

Furcsán elszorult a torkom, de megpróbáltam uralkodni magamon.

— Dehogy... egyáltalán...

De Mili leintett. Szomorú, lemondó kis mozdulat volt, egy élet tragédiája sírt benne.

— Sohase mentegetőzzél!... Tudom én jól, hogy csak árnyéka vagyok magamnak, de az is csoda, hogy még élek!

— Csak nem vagy beteg, Mili?

— A testem nem, de a lelkem... Furcsa ugye, hogy lélekről beszélek veled?... Én, aki mindig kinevettem, ha erről hallottam. És most rájöttem, hogy neked volt igazad. Az embernek lelke van, lelkiismerete, ami visszajön kísérteni a hosszú éjjeleken és nem hagyja az álmot az ember szemére jönni... Amikor bárhová néz az ember, rémeket

lát, rémeket, melyeket maga dédelgetett és nevelt mérhetetlen hiúságában. Ó!... Fogalmad sem lehet, mit szenvedtem egy esztendő óta!

Meg akartam simogatni kezét, de ellökött magától.

— Nem, ne érh hozzá!... Te olyan más vagy, mint én, mindig is az voltál!... Te boldog leszel még és meg is érdemled, míg én eljászottam a boldogságomat.

— Ne beszélj így, Mili, hiszen még fiatal vagy. Még előlről kezdhetsz mindent!

— Te ezt nem érted, nem is értheted, ha meg fogod hallgatni a kálváriámat, magad is be fogod látni, hogy már minden késő. Én vagyok a hibás!... Nem okolhatok senkit!... Hiú, nagyravágyó, önző és elégedetlen voltam egész életemben. Úntam az omladozó házat, ahol laktunk, az otthon rettentő szegénységét, a kormos, piszkos levegőt, a szakadt, foltozott ruhákat. Mindenáron el akartam kerülni, ki a világba, ahol azt hittem, minden az én kedvem szerint fog menni.

Tudtam, éreztem, hogy sohasem szeretted a barátnőmet, aki még élesztette bennem ezeket az esztelen álmokat. De én hittem benne. Anyám halála után, mikor a rokonokban is csalódnom kellett, a hívásukra hozzájuk költöztem. Eleinte minden jól ment. A keresetemet majdnem mind magamra költöttem. Alig valamivel kellett csak hozzájárulnom a háztartás költségeihez. A második esztendőben már nagyon szépen kerestem a gyárban, úgyhogy arra gondoltam, hogy külön fogok menni lakni, mert a zsúfolt lakás és barátnőmnek a célzatosságai megtakarított kis pénzemre, kezdett terhes lenni számomra. Mikor végre kaptam egy megfelelő kis lakást és bejelentettem a távozásomat, barátnőm fivére megkérte kezemet.

Emlékszel biztosan rá!... Sokszor kíséretet haza, s nem tagadom, mindig tetszett nekem.

Bár hiúságomnak jól esett, hogy megkérte ke-

zemet, mégis húzódoztam a dologtól. Nem szerettem, hogy nincs állandó munkája és akárhová elszegődik, egy-két hétnél nem maradt tovább egy helyen. Mikor ezt megmondtam, elhitette velem, hogy csak a szerencsétlen körülmények okolhatók az ő állhatatlanságáért, majd meg fogom látni, hogy ha rendes munkahelyet kap, milyen jó és derék munkás válik belőle.

Miután szerettem, könnyen engedtem magamat meggyőzni. Három évvel ezelőtt volt az esküvőnk.

— És nem is tudósítottál róla, Mili?!...

— Minek tettem volna? ... Úgyis tudtam, hogy a rokonok nem engednének el az esküvőmre és én mindig éreztem, hogy te különb vagy nálam. Tudtam, hogy nem örvendenél a házasságomnak. Eleinte nagyon boldogok voltunk! Azon a helyen, ahol álásban volt, megbecsülte magát. A kettőnk kérése olyan szép volt, hogy már arról álmodoztam, hogy veszünk egy kis házat is magunknak. Most már volt ruhám, selyemkalapom, még olyan csipkés napernyőm is, mint egykor a te jötevő tündérednek. Én jártam a legszebben a környéken és a lakásunkat is mindenki megcsodálta. Azt hittem, hogy ez mindig így lesz, de csakhamar keservesen csalódnom kellett. Egy szép napon a férjem azzal jött haza, hogy megbántották a szolgálatában és ő azonnal kilépett az állásából. Eleinte nem tulajdonítottam semmi különösebb fontosságot ennek, mert hiszen más elhelyezkedési lehetőség is kínálkozott. De mikor kezdtek múlni a napok és hónapok és már alig volt pénz a háznál, jöttem rá, hogy az uramnak esze ágában sincs dolgozni menni. Most már csak én kerestem, míg ő koresmába járt és napokat lustálkodott otthon. Mikor szemrehányást tettem neki ezért, hatalmas veszekedést csapott és napokig nem jött haza. És ezután így ment az élet! ... Egy-két hónapig állást vállalt, de csak azért, hogy egy félévig megint ne dolgozzék semmit. A gyári fizetésem most már nem volt elég. Külön munkát

is kellett vállalnom, ha nem akartam, hogy szégyenszemre eladogassuk rendre a bútorainkat. Lassan elvesztettem minden kedvemet. Már bántam, hogy ujjat húztam a rokonokkal és nem mentem veletek, de már késő volt. A sorsomat magam választottam és vállalnom kellett a következményeket. Sohasem írtam volna neked az életemről, ha be nem következik az a rettenetes dolog, ami a becsstelenség árnyékát borította reám.

— Hát van ennél még rosszabb is, Mili?!

Mili felkacagott keserűen és élesen.

— Hogy van-e, de mennyire! A börtön!

— Mili!

— Hiába rémüldözöl, így van. Tulajdonképen csak az igazságos büntetésemet kaptam vissza a sorstól. Minden bűn megkapja a maga méltó büntetését. Emlékszel, mikor elcsentem az Andriskaleány kesztyűjét és te vettél rá, hogy visszaadjam?! Nos, a zsák megtalálta a foltját. Egy tolvajhoz mentem feleségül!

— Mili, ezt nem mondhatod komolyan?!

— Pedig úgy van! Rájöttem, hogy minden állásából azért engedték el olyan hirtelen, mert örökké eltűnt valami és a lopás gyanúja mindig reá esett, bár sohasem tudták azt bebizonyítani. Most azonban rajtavesztett!... Az egyik szolgálta látta, mikor a zsebébe csúsztotta gazdája pénztárcáját és nyomban lefoglák. Azóta olyan vagyok, mint egy őrült. Már azt sem tudom, mihez kezdjek. Ha elítélik, örök életére megbélyegzett ember marad. Akkor jutottál az eszembe és írtam neked. Azért címeztem a borítékot mással, hogy megijedj és azonnal gyere!

— Mindenképen eljöttem volna, ha hívsz, Mili. De hogyan segíthetnék én rajtatok?

— El kell menned ahhoz az emberhez, hogy visszavonasz vele a vádat!

— Hogy tehetném?! A vád jogos. Senki sem térítheti el az igazságszolgáltatás kezét.

— Ne beszélj így, könnyű neked!... De gondolj rám! Ha valaha jó testvérem voltál, akkor nem hagyhatasz cserben. Az anyánk emlékére kérlek!

Anyám nevének az említése itt, ebben a szobában, ezekkel a szörnyű dolgokkal kapcsolatban ütés gyanánt érintette a szívemet. Milyen jó is, hogy szegény kint pihen már a temetőben és nem érte meg ezeket a fájó dolgokat.

— El kell menned, most rögtön — hallottam közéről Mili sürgető hangját. — Ugye megteszed?!

— Megpróbálok, Mili, bár nem tartom helyesnek.

— Gondolj rám — sírta Mili. — Soha az életben nem fog többé talpra állani, ha elmarasztalják az ítélettel. A volt gazdáját te is ismered. Gazdag háztulajdonos, Majorosinak hívják. Anyánk sok ruhát varrt a feleségének. A férjem kisegítő munkás volt náluk a kertben.

Hirtelen felbukkant előttem a sok régi, elfelejtett arc közül egy fehérhajú, éles tekintetű, markáns arcú férfi, aki mindig barackot nyomott a fejemre, mikor a ruhákat hazaszállítva várakoztam a pénzre. Kemény, vasakarátú embernek tartották a városban. Semmi reményem sem volt ahhoz, hogy valamit is elérjek nála.

— Meg kell tenned! Mondd, hogy megteszed!

Ránéztem Mili koravén, elnyűtt, sápadt arcára és bólintottam a fejemmel. Mili arca felragyogott.

— Tudtam, hogy nem hagysz cserben, csak aztán ügyesen beszélj. Most mutasd meg, hogy mit tanultál a városban!

Szomorúan néztem rá. Testvérek voltunk és mégis, mintha két egészen idegen ember tekintett volna egymásra.

Gondolataimba merülve mentem ki az utcára. Sohasem hittem volna, hogy egy ilyen szégyenletes dolog hozzon vissza a szülővárosomba. Mennyire fájt most látnom a régi házakat és utakat. Lesütöttem a szemem, hogy ne is lássam őket.

A gazdag Majorosi-ház előtt egy pillanatra megálltam. Szerettem volna megfutamodni, visszafordulni, de nem tehettem. Nehéz szívvel húztam meg a kapu csengőjét.

Az elém siető szolgának megmondtam, hogy a ház urával szeretnék beszélni. A szolga tiszteletteljesen nézte az iskolai egyenruhámat és megindult velem az úton, én meg utána. Egy tágas, szép, kertrenéző szobába vezetett. Vidám napfény ömlött be az ablakon, éles ellentétet képezve Mili homályos, sötét lakásával. Éreztem, hogy most össze kell szednem minden erőmet, ha győzni akarok a testvérem érdekében. Ez lesz az első harc, melyet másért kell megvívnom és ebben a harcban csak a lelkemből fakadó erő lehet a fegyverem.

Sápadt volt az arcom, de a hangom nem remeggett, mikor Majorosi urat köszöntöttem.

Most is úgy jött felém, mint kisgyermekkoromban. Gyors léptekkel, kutató, éles szemekkel, csak a barackot nem nyomta a fejemre.

— Én azt hiszem, kedves öcsém, ismerlek téged valahonnan?!

Mosolyogtam. Erre a mosolyra az öregúr arca felragyogott.

— Ne is szólj!... Mint egész kisgyermek, ruhákat hoztál haza a feleségemnek?!

— Úgy van, Majorosi úr. Anyám varrónő volt.

— Persze... persze...

Egy pillanatig csend borult a szobára. Tudtam, hogy a gyors észjárású öregúr kitalálta már, hogy kinek vagyok a testvére és miért jöttem. Hogy mennyire igazam volt, az rögtön beigazolódott.

— Azt hiszem, nem nehéz kitalálnom, kedves öcsém, hogy miért jöttél hozzám. Sajnálom, ebben a dologban nem tehetek semmit!

Egyenesen a szemébe néztem.

— Pedig erősen reméltem, hogy meghallgat és azután ítélkezik.

— Sajnálom, fiam, nekem elveim vannak!

— Becsülöm őket, Majorosi úr. Én nem is arról a megtévedt emberről akarok önnek szólni, bár ez volna az első kötelességem. Nincs mivel mentsem. Vétkezett, megérdemli a büntetést, bár a legszörnyűbb dolog a világon ítélkezni valaki fölött és végleg kitaszítani a társadalom kötelékéből. Én most egy anyáról szeretnék beszélni, aki már a földben pihen és aki egész életét becsületes munkával töltötte csak azért, hogy a két gyermeke megmaradhasson továbbra is a becsület útján. Az aszszony nem tehet arról, hogy az ura tolvaj, de a társadalom szemében ő is éppen olyan vétkes, mert egy tolvajnak a felesége.

— Sajnálom, de ez így van!

— Megint visszatérek arra az anyára, aki még a földből is az én lelkemmel és könyörgő szavával védi leánya becsületét. Ő küldött engem önhöz, Majorosi úr. A rég elköltözött anyám nevében kérem, vonja vissza a vádat.

Csend lett... Az öregúr fürkésző szeme végigsiklott rajtam tetőtől-talpig.

— Szóval, vonjam vissza a vádat, hogy majd tovább lopjon ártatlan, osfoba embereket? Őcsém, nem gondolod, hogy ezzel csak ártasz a társadalomnak?!

— Ha visszaesik a bűnébe, igen, de meg kell adni neki a lehetőséget, hogy megjavuljon. Én nem azt kérem, hogy ne büntessék meg, csak hogy börtönbe ne kerüljön.

Az öregúr szeme újból végigmustrált.

— Ugyvéd kell, legyél, édes fiam. Van bátorságod és szíved. Milyen iskolának a ruháját viseled?

Megemlítettem az intézet nevét, mire az éles kék szemek egyszerre elfátyolosodtak.

— No, nézd csak!... Rögtön sejtettem!... Csak onnan nevelnek ilyen pompás kölyköket. Magam is ott jártam egyszer. Hát eredj, fiam, vissza a nővéredhez és mondd meg, hogy azt üzenem: most az

egyszer szerencséje volt az urának, de aztán megbecsülje ezt a szerencsét!

Kinyújtotta kezét és én hálával szorítottam meg. Az öregúr szeme gyanúsan villogott, mikor utoljára szembenálltunk a kert ajtajánál.

— Nekem is volt egy fiam. De meghalt... Most pont veled lenne egyidős, öcsém. Ez az élet!... Nem hiszem, hogy a nővéred boldog lesz ezzel a naplopó férjével, de te egy halott anyát emlegettél és én egy halott fiúra gondoltam, mikor előttem álltál. No, Isten veled!

Szapura léptekkel ment vissza a kert kövecses útján, míg én mély tisztelettel néztem távolodó alakja után.

Elértem, amire Mili kért. Megtettem a testvéremért azt, amit tehettem, de mégsem voltam elégedett. Ahogy ott álltam a temetőben édesanyám besüppedt, jeltelen sírja előtt, folyton arra kellett gondolnom, amit az öregúr mondott. Hiába tettem meg mindent, Mili testvérem elrontott élete sohasem lehet többé nyugodt és boldog.

XIII. FEJEZET.

FEKETE ÓRAK.

Nehéz szívvel érkeztem haza Balázs úrékhoz. Rögtön, az első órában elmondtam látogatásomat testvéremnél és anyám sírjánál. Mili súlyos megpróbáltatásáról hallgattam csupán. Láttam, hogy Balázséknak nem tetszett az engedélyük nélkül tett kirándulásom és egypár napig éreztették is velem, dacára kitűnő bizonyítványomnak.

Másnak képzeltem a vakációm megkezdését. Milinél tett látogatásom emléke beárnyékolta szívemet és lelkemet. Pedig annyi minden függött ettől a nyártól. Bevallani életem vágyát Balázs úréknak, hogy Isten szolgálja óhajtók lenni egyedül és végérvényesen.

Olyan élesen és parancsolólag élt bennem ez a vágy, hogy szinte fájt ez a hosszúnak tetsző idő, amit még távol kell töltenem végcélotról.

Mindennap készültem arra, hogy előadjam életem célját, pályaválasztásomat Balázs úrnak. Valahogy azonban ez a kérdés mindig eltolódott.

Egy szép nyári reggelen annál tragikusabban robbant ki. A reggelinél történt, hogy Balázs úr azonnal fordult felém, kísérjem el őt az üzletbe.

Elsápadtam. Balázs úr észrevehette, mert felvonta szemöldökét.

— Talán nem tetszik neked?!

— Dehogynem, igen — nyögtem ki nagy keservesen. — De én...

— Semmi de... Ez már el van határozva. Kész. Törvényesen is fiammá fogadlak és te leszel az örökösöm.

Iszonyú zavarban voltam. Balázs úrék nagy jó-sága valósággal lesujtott. Erre sohasem gondoltam. Mindig hallottam, hogy van egy elég közeli rokon-gyermekek, egy fiú, aki Balázs úrnak a keresztfia is. Nem is álmodhattam, hogy a választás mégis rám esett.

— Tudom, hogy megzavar most ez a nagy ki-látás, fiam, de te józan vagy és komoly. Érzem, hogy az üzletem feddhetetlen jó hírve és becsülete jó kezekben lesz nálad.

— De én választottam már magamnak élet-pályát... Én nem tudnék kereskedő lenni... — mondtam verejtékezve.

Balázs úr hátradült székén és úgy nézett rám, mint egy őrültre.

— Választottál, a mi tudunkon kívül?... És ha szabad tudnom, mi akarnál lenni?

— Pap... — feleltem és úgy összekulcsoltam kezemet az asztal alatt, hogy az erek vastagon ki-dagadtak rajta.

— Úgy?... Pap!... Mondhatom, nagy megle-petést szerezteél nekem! Pap!... Hát azt hitted, hogy azért költöttem rád azt a temérdek pénzt, hogy te egyszerűen csak kihasználj minket?... Nem gon-doltál arra soha, hogy neked is vannak kötelessé-geid velünk szemben?... Hogy te is tartozol vala-mivel, amiért mint távoli árva rokont magunkhoz vettünk?!... Azt hitted, hogy mindent kiegyenlí-tettél azzal, hogy jól tanulsz, hogy a bizonyítvá-nyaid kitűnőek?!... Nem, édes fiam, te most fogod leróni háládat azzal, ha elfelejted ostoba álmaidat és igyekszel reálisan gondolkozni!

— De én nem tudok más lenni!... Én papnak születtem. Kisgyermekkorom óta érzem, hogy ne-kem ez a hivatásom.

Balázs úr olyan közel jött hozzám, hogy még a lehelletét is éreztem arcomon.

— Ősztől fogva nem mész vissza abba az intézetbe. Majd kiverem a fejedből ezeket a dolgokat! Még beszélünk erről!...

Szemünk összevillant. Kérlelhetetlen, kemény tűz ragyogott Balázs úr szemében.

— Remélem, holnap majd másképen fogsz gondolkozni — mondta erélyesen, majd rám sem nézve többet, végigment az udvaron és kifordult a kapun.

Éreztem, hogy egész testemben remegek. Rettenetes volt hallani, hogy hálátlannak és önzőnek tart, holott én minden lépésemmel igyekeztem leróni irántuk hálámat. Arra nem is mertem még álomban sem gondolni, hogy engem akar megtenni örökösének. Más, velem egykorú fiú boldog lett volna, ha szegény létére ilyen nagy szerencse hull az ölébe, de én valósággal halálra sujtottan fogadtam ezt a hírt.

Tudtam, hogy bármi is történjék, nem bírok lemondani hivatásomról. Valósággal meg voltam zavarodva, mikor visszamentem szobámba és imakönyvembe merülve töltöttem az egész napot.

Másnap előről kezdődött minden!... Balázs úr most már a feleségét is beleavatta a kettőnk között dúló harcba és Zsófia néném nem a leggyengédebb megjegyzésekkel fűszerezte a mindjobban és jobban elmérgesedő vitánkat.

Rettenetes hetek voltak ezek számomra. Ezekben a napokban lefogytam annyira, hogy ruháim csak úgy lógtak rajtam, szemem beesett és csak az árnyéka voltam magamnak. Az állandó önvád és kétségbeesés, töprengés és búsulás valósággal felémésztette minden erőmet.

Legjobban a közös étkezésektől rettegettem, mert ilyenkor Balázs úr úgy tett, mintha semmi sem történt volna közöttünk és folyton üzleti ügyekről beszélt velem, mintha már másnap át akarná ruházni rám az üzlet vezetését. Lehetetlen volt észre nem

vennie, hogy ezzel milyen kínokat okoz nekem, de valószínűleg ezt tartotta a radikális és helyes gyógyszernek ostobaságom ellen.

Sokszor az a vád és képtelen ötlet foglalta le az agyamat, hogy egy napon megszököm!... Ezer kalandos szökési terv fordult meg az eszemben, csupa bolondos, gyermekes dolog, amit azonban nyomban elvettem.

Elképzelhetetlennek tartottam azt a gondolatot, hogy ősszel nem térek vissza a fővárosba és jövőre ne lépjek be a szeminárium forrón óhajtott, békés csendjébe...

Annyira gyöngé és agyonzaklatott voltam, hogy minden kis zajra összerezzentem. Már augusztus vége felé jártunk és csak két hét választott el attól az időtől, hogy újra útrakeljek.

Ámde ez az út most el volt vágva előlem örökre! Olyan kínzó, vad fájdalom hasított erre a gondolatra szívembe, hogy hangos zokogással vettem magam az ágyamra.

Szeptember első napjaiban már olyan nyugtalan és betegesen érzékeny voltam, hogy közel álltam az örülethez.

Tudtam, hogy a napokban el kell dőlnie soromnak és ez a kínzó várakozás felőrölte minden erőmet.

Végre szeptember negyedikén Balázs úr magához hívatott.

— Mától fogva be fogsz járni az üzletbe — mondta keményen. — Nem tűrök semmi ellenkezést.

Szívem hallhatóan dobogott. Azt hittem, menten szétveri mellemet.

— Ha gyalog is, de holnap visszamegyek a fővárosba — feleltem konokul. — Az nem baj, ha nincs pénzem, majd szerzek tanítványokat.

— Csak próbáld meg!... Majd visszahozatlak!

Térj eszedre!... Egyszer még hálás leszel nekem!
...Egy óra múlva elvárlak az üzletben!

Szigorúan nézett rám bozontos szemöldöke alól és sarkonfordulva otthagyt a szobában.

Abban a borzalmas pillanatban elvesztettem minden józan ítélőképességemet. Mintha agyamból kitörlődött volna minden, ami eddig szép és drága volt az életben, csak azt tudtam, hogy nem bírom tovább egy percig sem ezt a megbénító, megszegyenítő, megalázó fájdalmat. Éreztem, hogy abban a pillanatban nem vagyok többé az a kisfiú, aki minden sorscsapást alázatosan fogadott a sorstól és éppen ezért nyugodtnak és békésnek érezte magát, hanem egy egészen más... idegen és zabolátlan, vad valaki volt az, aki kitámolygott a Balázsék kék-bársonyhuzatos fogadó szobájából és maró könnyekkel szemében rohanni kezdett végig a kerten...

XIV. FEJEZET.

EGY FURCSA ISMERETSÉG.

Vakon a szilaj kétségbeeséstől száguldottam végig az őszi virágoktól pompázó kerten. Nem láttam a máskor annyira szeretett zöldelő, lombos fákat, a lila őszirózsákat a virágágyakban, a lugast sem, ahol annyi boldog percet töltöttem a könyveimmel, csak futottam a kert végében álló kis ajtóhoz, mely kivezetett a mezőre.

A forró, emésztő, vad nyugtalanság úgy kapott hátára, mint egy perzselő forgósél. Úgy éreztem magam, mint akiben összetört minden, ami szép és amiért élni érdemes, ami tartalmat adhat az életnek. A vágyakozás soha nem sejtett méretekkel vette birtokába akaratomat. Valósággal túlnőtt a testemen és majdnem aléltnan dobott le a folyó kanyargós, sebes iramú vizénél.

Csak ott vettem észre, meddig rohantam így tudat nélkül a forró, kízó könnyekkel szememben.

A folyó vize hűsen csobogott a lábam mellett. Nem messze, alig egypár lépésre, ott, ahol a cölöp be volt verve a folyó medrébe, kezdődött a mély víz. Nem egyszer hallottam, hogy fürdőző gyermekeket sodor magával és örvénylő mélységeiben hiába kutatnak utánuk.

Valósággal önkívületben a fájdalomtól indultam a cölöpön túlra. Ott már magasan állt a töltés, jelezve a veszélyes, mély vizet.

Kábultan a kiállott lelki szenvedésektől, megalázástól és csalódástól bámultam a rohanó hab-

fodrokat. Abban a pillanatban nem tudtam másra gondolni, mint hogy szenvedés az egész élet és én nem tudok szembeszállani Balázs úrékkal. Nem tudom őket megszorítani, még akkor sem, ha valójában sohasem szerettem igazán őket és nem tudom hallgatni, ha hálátlanságról és rút visszaélésről beszélnek...

Az volt a gondolatom, hogy így, ahogyan vagyok, meg sem állok a fővárosig. Szaladok, amíg össze nem rogyok, de itt tovább egy pillanatig sem maradok. Ha Balázs úr kerestet az úton, majd elbúvok, mint a mezei nyúl üldözői elől, de el kell érnem a fővárost mindenképen...

Szemem előtt vérkarikák táncoltak. Fülemben sisteregve dobolt a vér és fájdalomtól eltompult, elborult agyammal azt sem tudtam, merre viszlábam, mikor hirtelen, egy kéz markolta meg a galléromat és egy kedélyes, de erőteljes hang kiáltott a fülemben:

— Várjunk csak, barátocskám! Ha nem csalódom, innen fentről sokkal szebb a világ, mint ahová most készültél. Ha ideállsz mellém, látni fogod a távoli dombokat.

Ijedt haraggal torpantam meg és fordultam hátra. Most vettem csak észre, hogy egy lépés és menten belezuhanok a folyó megáradt medrébe. Borzongás futott végig hátamon, de azért összevont szemöldökkel néztem megmentőmre.

Hatalmas termetű, furcsa hanyagsággal öltözött férfi nézett velem farkasszemet. A legkülönösebb volt rajta, ami azonnal megkapott, a szeme. Mély volt és titokzatos, mint messzi tó vize, hogy a következő percben ismét olyan ártatlan és vidám legyen, mint egy ma született gyermeké. A fejformája hosszúkás volt és a magas, domború homlokáról rendetlenül hullt vissza őszülő barna haja.

Hogy nem mindennapi emberrel állok szemben, azt még abban a nyomorúságos pillanatban is nyomban észrevettem.

Az ismeretlen jóindulatú mosolygással figyelte haraggal vegyes ijedt tekintetemet.

— Ha a látásomban jól kigyönyörködted magad, fiacskám, úgy ideje lenne, hogy bemutatkozzunk egymásnak!

Elpirultam, de haragom továbbra sem múlt el.

— Ki ön, hogy bele mer avatkozni az életembe? — mondtam forrongó szilajságom utolsó maradványával. — Onnek nem volt joga visszatartani. Én nem kértem az ön segítségét!

Tudtam, hogy igazságtalan és hálátlan vagyok, de a mérgem megfosztott minden józan belátásomtól.

Az idegen hangosan felkacagott.

— Na, lám csak!... Hiába, ezek a nyugtalan, bolond fiatalok!... Csak egyet gondolnak s nyakukba vennék a világot és még azt merik mondani a segítő kéznél, hogy nem volt joga?!... Nem volna kár elrontani ezt a gyönyörű őszi reggelt holmi jogi fejtegetéssel?

Ravaszul kacsintott rám szemével, majd folytatta:

— Inkább magának kellene bocsánatot kérnie azért, mert elriasztotta előlem esztelen bakugrással a múzsámat!... Van magának fogalma arról, ifjú ember, hogy mit jelent egy vérbeli poétának, mikor megrontják a hangulatát?!... Most aztán hiába várhatja a szerkesztőség a holnapi számba a versemet. Pedig szép volt. Egyik verssora még megmaradt fejemben. Érdeklí?

— Nem értek a versekhez.

— Kár, nagy kár! A legnagyobb gyönyörűségtől fosztja meg magát a világon. Különben ne hallgasson rám. Mindenkinék az a világ legnagyobb szépsége, amelyben az élet beteljesedését, értelmét látja. Maga biztosan szerelmes?!...

Sunyin nézett rám. Éreztem, hogy előnt megint az indokolatlan méreg.

— Engem nem érdekel a szerelem!

A sunyi szemek megint olyan békések lettek, mint egy gyermeké.

— Nem?!... Annál jobb. Ennek igazán örvendek. De a legtöbb ilyen magaféle tizenhét éves kamasz szerelmes lesz a szerelembe és azt hiszi, hogy abból áll az élet. Örvendek, ha maga egy fokkal józanabb okért van ennyire elkeseredve.

Meleg vérhullám öntötte el az arcomat. A kedélyes ismeretlen tovább folytatta.

— Nem is tudom, ne fizettessem-e meg magával a füstbement versem tiszteletdíját. Kijövök boldogan ide, ahol a madár sem jár, leheveredem a töltés mellé, hogy a víz elandalítson és akkor jön maga, beront a színre, mint egy alkalmatlan harmadik.

Értelmetlenül néztem rá.

— Már úgy értem, hogy én, a múzsa meg ön világfájdalmas ifjú barátom. Nem árulná el, hogy mi az oka nagy bánatának és miért akarta ezt a hideg fürdőt venni?... Hátha segíthetek valamin? Öregember vagyok és minden öreg: bölcs ember. Nos, nem akar vallani?!

Zavartan néztem reá. A haragom kezdett elpárologni. Éreztem, hogy ennek a furcsa, kedélyes embernek a közellétében enyhülni kezd a kétségbeesésem.

— Téved, eszem ágában sem volt beugrani a folyóba, de annyira magántermészetű az egész dolog, hogy... — dadogtam.

— Hogy nem meri az orrára kötni egy idegnek, mi?!... Ifjú barátom, mondok magának valamit. Hosszú tapasztalat tanított meg arra, hogy az idegen mindig részvevőbb, ha bajba jut az ember, mint egy úgynevezett jóbarát. Örvendjen, hogy erre még nem tanította meg az élet. Különben, ha akarja tudni, én tisztában vagyok azzal, hogy maga kicsoda. Minden kisváros pletykálkodó és elég kimeni az utcára, hogy az ember mindent megtudjon a felebarátjáról. Maga Balázsék nevelt fia. Én meg

magános, külön poétaember vagyok, aki egyedül él a folyó túlsó partján és irogatja ostoba kis verseit az élet szépségeiről. Így hát most már mindent tudunk egymásról. Én bevégeztem a mondanivalómat, maga meg kezdheti.

Mosolyogva nézett rám és abban a percben felengedett és felmelegedett a szívem. Éreztem, hogy tünedeznek el lelkemből a sötét árnyak és hogy találok meg újra önmagamot.

— Az egész a pályaválasztás miatt volt — mondtam és arcom megint elkomolyodott. Ismeretlen barátom szeme felvillant, mintha valami rég elfelejtett emlék lobbant volna tűzre bennük, aztán ismét ártatlan lett és mosolygó.

— Nos, és Balázs úrnak, a jó és becsületes, de konzervatív Balázs úrnak más véleménye volt, mi?!

Elmosolyodtam.

— Úgy van, hetek óta tart köztünk a háborúság és ma aztán kenyértörésre került a sor köztünk és én...

— Inkább neki akart szaladni a világnak?

Bólintottam és elfordítottam a fejemet. E mellett a furcsa és megnyugtató ismeretlen férfi mellett olyan távolinak és hihetetlennek tűnt fel, hogy egy pár perccel előbb még volt egy fiú, aki esztétikusan majdnem belezuhant a folyó örvénylő hullámaiba.

— Örvendek, hogy megmentett a vízbefullástól.

— Na végre! Ez az első valamirevaló szó, amit magától hallok. Az öngyilkossággal nem oldódik meg semmi. A lélek továbbviszi a maga gyötrő problémáját. Tanulja meg, hogy senki sem születik hiába erre a földre!... A jó Istennek mindenkivel célja van és azt kívánja tőlünk, hogy bárhová is állít, mindenütt megálljuk a helyünket.

— Én nem akartam öngyilkos lenni, csak el voltam nagyon keseredve. Mit tegyen az, aki érzi, hogy hivatása van?... Ha úgy érzi, hogy az Isten jelölte erre a pályára és mégsem tud odakerülni,

mert nem engedik érvényesülni az akaratát... mit tegyen akkor?

— Várjon türelemmel és bízzék! És addig állja meg becsülettel ott a helyét, hová pillanatnyilag, átmenetileg állította az Isten. Ha az Úr valójában magának szánta azt a pályát és hivatást, amit magában érez és amire vágyik, úgy el is fogja azt előbb-utóbb érni, akármennyi gát és akadály fogja útját szegni.

Lehajtottam fejemet.

— De mikor olyan nehéz... végtelenül nehéz. Kisgyermekkoromtól pap akarok lenni. Érzem, tudom, hogy papnak kell lennem és Balázs úr hallani sem akar róla.

Furcsa barátom arcán mosoly suhant keresztül, olyan volt ez a mosoly, mint felhők közül kivillanó tavaszi égbolt, csodálatosképen megnyugtató.

— A legszebb hivatást választotta magának, ifjú ember! De, aki igazán jó pap akar lenni, annak elsősorban meg kell tanulnia a lemondást és meg kell tagadnia minden vágyát.

Értettem, mit akar mondani, mert hirtelen megfényesedett a szemem.

— Szóval, engedelmeskedjem Balázs úrnak és mondjak le a hivatásomról?

— Bízva a jó Istenre és várjon. Reméljen benne, hogy át fogja segíteni a nehézségeken és addig munkálkodjék ott becsülettel, ahol most szükség van magára. Nemzeti és társadalmi kötelesség mindenütt egyformán és jól szolgálni Istent és hazát. Minden téren kifejtheti áldásos tevékenységét. És ha tényleg azért született a földre, hogy pap legyen, úgy, ha az út végén is, de el fogja érni életének a hivatását és beteljesedését!

Nem is vettük észre, hogy elértük a kertünk alját, csak akkor ocsúdtam fel, mikor új barátom felém nyújtotta hatalmas, meleg tenyerét.

— Jegyezze meg, hogy az ember hiába lázadzik. Egy isteni akarat törvénye alatt állunk mind-

nyájan és legjobb, ha mint engedelmes gyermekek, alázatosan rábízunk magunkat. Valamikor én is ilyen bolondos, nyugtalan voltam, mint maga. Mindennap más és más akartam lenni. Legalábbis a csillagokig menni. A jó Isten tudta, hogy bolondos, szépségekkel teli szívemmel hová állítson és én mély hálával állom és őrzöm a nekem szánt örhe-lyet! Mindent úgy kell venni az élettől, ahogy jön! Ez a világ legnagyobb bölcsesége! Most pedig az Isten áldja!

Megszoritottam a kezét és búcsúzóul mégegy-szer belenéztem mosolygós szemébe, hogy jól em-lékembe véssem minden arcvonását annak az em-bernek, akit az életem válságos pillanatában rendelt mellém az Úr. Néztam a kedves, szellemes, vidám arcot, a hanyag öltözetét, a gomblyukba tűzött her-vadó őszirózsaszálat. Még sokáig néztem akkor is utána, mikor alakja már eltűnt a szemem elől.

XV. FEJEZET.

A VÁGY BETELJESEDÉSE.

Délben, mikor hallottam, hogy Balázs úr hazajött, szívszorongva indultam a szobája felé. Addig újra meg újra átgondoltam az elhatározásomat, amit új barátom szavai érleltek meg bennem. Fent ültem kis szobámban, kezemben az imakönyvemmel és szemem előtt folyton a bölcs, mosolygó arc lebegett. Valóságos kinyilatkoztatásnak vettem szavait. Úgy éreztem, hogy a jó Isten küldte őt értem oda a folyó partjára. Hapedig így szeret az Isten, ilyen erős szívvel, lehet nekem más akaratom, mint az az út, amelyet ha nem is szeretek, de kijelölt számomra?!...

Minél hamarább túl akartam esni a dolgokon. Alig vártam, hogy Balázs úr hazajöjjön, mielőtt még elhatározásom bármit is vesztené erejéből és tudtára adjam, hogy teljesítem a kívánságát, lemondok vágyamról, arról a mindent betöltő, hatalmas vágyról, mely gyermekkorom óta irányította a lépteimet és belépek alázatosan vasüzetébe.

Kimondhatatlanul fájt a szívem, de nem engedtem magamon úrrá lenni a kétségbeesést. Szentül meg voltam győződve új barátommal való találkozásom óta, hogy Isten határozott kívánsága ez tölem és ezért alig vártam, hogy Balázs úr elé álljak.

Egypár nap még és odafent a fővárosban megkezdődik a tanítás és a régi jó pajtásaim hiába várnak engem, hogy együtt lépjük majd át a szeminárium annyira óhajtott küszöbét. Nem, erre nem is

szabad gondolnom!... Vad erővel hessegettem el magamtól ezeket a fájó képeket és igyekeztem egyedül csak a kötelességemre gondolni.

Mit is mondott az én furcsa barátom?!

„Az embernek mindenütt meg kell állnia a helyét, ahová az Isten állította!”

Úgy van! Derék és jó munkása leszek a társadalomnak és senki se fogja tudni vagy érezni, hogy szívemben eltemetett álmokat őrzök.

Végre! Hallottam csukódni szobám alatt Balázs úr ajtaját. Odamentem a mosdóhoz és megmostam hidegvízzel égő, felhevült arcomat és megindultam lefelé a lépcsőn.

Az ebédlőben azonban az asztalt terítő szolgálja szerint Balázs úrnak vendége volt és ezért kimentem a kertbe. Elmerülve, szinte a nélkül, hogy bármit is láttam volna, jártam a virágágyak között. Alig vártam, hogy a vendég elmenjen és én már túl legyek a mondanivalómon. A kis lugasban, ahol egykor annyit ábrándoztam a hivatásomról, leültem és ráhajtottam fejem az asztal lapjára. Most búcsúztam másodszor az életben! Először az édesanyámtól és most a hivatásomtól... Mindkettő fájó, égő, soha el nem múló sebet ütött lelkemen. Búcsúztam!... Nem tudom, mennyi ideig ültem mozdulatlanul, mikor a kert kis ajtaját hallottam csukódni mögöttem. Főlnéztem, de senkit se láttam sehol.

Lassú, fáradt lábakkal álltam fel helyemről és mentem vissza a házhoz.

Balázs úr szobája előtt mégegyszer megmarkolta szívemet a kétségbeesés. Minden arra ösztökélt, hogy rohanjak, fussak, meneküljek, míg nem késő, de az akaratom mindennél erősebb volt és lenyomtam a kilincset.

Balázs úr háttal állt az ajtónak az ablaknál. Két keze össze volt kulcsolva a hátán; mikor az ajtónyílást meghallotta, megfordult és szembenéztünk.

— Azért jöttem, hogy bocsánatot kérjek. Holnaptól kezdve rendesen be fogok menni az üzletbe.

Egy percig csend lett... Olyan mély csend, hogy szinte hallottam a kettőnk szívdobogását.

— Ma reggel még másképen beszéltél — mondta Balázs úr és közelebb jött hozzám.

— Tudom, meggondolatlan voltam. Belátom, hogy Balázs úrnak volt igaza és ha még méltónak tart bevenni az üzletébe, úgy kérem, rendelkezék velem.

— És lemondasz arról, hogy pap legyél?!

Éreztem, hogy elsápadok.

— Lemondok — feleltem csendesen és elfordítottam fejemet. Ez volt életemben a legnehezebb próba, de kiálltam. A vér zakatolva rohant a halántékomon.

Most Balázs úr mellém lépett és kezét rátette vállamra:

— Jó fiú vagy, belátom. Az alázatosságodban volt a legnagyobb erőd. Győztél!... Nem kényszerítelek akaratom ellen semmire többé... Holnap visszautazhatsz a fővárosba és teljesülhet a szíved vágya.

Úgy bámultam rá, mint aki hirtelen esztét veszítette. Azt hittem, nem jól hallok. A szívdobbanásom is megállt egy pillanatra, ahogy tágranyílt szemmel bámultam ezt az érthetetlen csodát.

— Belátom, hogy az Isten is papnak teremtett. Tőlem beléphetsz a szemináriumba.

Ezt már megértettem, most már feloldódott a nagy bénultság, amit a hihetetlen, váratlan öröm okozott. Egyszerre nevetni és sírni kezdtem és összefüggéstelen szavakat dadogtam.

Balázs úr meghatottan veregette meg a vállamat.

— Így jobb is — mondta. — Legalább a lelkiismeretem nyugodt marad veled szemben. Az üzletet majd valahogy elvezeti a keresztfiam, most csak az a fontos, hogy teljes legyen az örököd.

Meghatottan borultam a kezére. Talán életemben nem voltam még ilyen boldog. A szívem majd-

nem kicsordult a nagy, forró hálától. Tudtam, éreztem, hogy reggel óta valami csoda történt Balázs úrral is, mintahogy velem és ahogy kiegyenesedtem, szemem megpillantott a szőnyegen, az ajtó közelében egy félig elhervadt őszirózsaszálat...

Már értettem a csodát és szívem, lelkem megtelt soha el nem múló szeretettel az én új, furcsa barátom iránt. Odamentem és áhítattal emeltem fel a lehullott virágszálat és odafent a szobámban az imakönyvem lapjai közé helyeztem mint örök emléket a forrongó éveknél, a nagy nyugalanságnak, megtalált békének és beteljesedésnek.

Másnap örömtől repeső szívvel tértem vissza a fővárosba és az iskolaév befejeztével Balázs úrral egyenesen Egerbe mentünk, hol felvettek küsszeminaristának. Ez a nyár volt a legszebb és legboldogabb vakációm, amit Balázs úréknál töltöttem. A szünidő végével visszautaztam Egerbe és hálattal lélekkel léptem át az álmaim küszöbét.

XVI. FEJEZET.

A VÁGY BETELJESEDETT.

A vágy beteljesedett! A nyugtalan órákat felváltotta a beteljesedés nyugodt, tiszta öröme és attól a perctől fogva egyedül csak Isten szolgája voltam és vagyok ma is a hetven évemmel görnyedő vállammal, amíg az Úr meg nem szánva megbékélt, öreg katonáját és színe elé nem engedil

Egy piros bársony, csigákkal kirakott dobozban, melyet szegény Mili elég korai halála után küldtek el nekem, az édesapám fényképe mellett őrzöm egy borítékban a most már porrá lett, egykor hervadó őszirózsaszálat, mely örök szimboluma annak az Isten által küldött jóbarátnak, aki az utolsó percben egyengette el az utam a gyermekkorom óta áhított és szomjúhozott hivatásom felé.

Akkor ősz volt!... Most meg tavasz!... Tavasz!... Megrettenve egyenesedtem fel a mult kalandozásából. Olyan messze, olyan kimondhatatlanul messze jártam ez alatt a pár óra alatt, a gyermekkor rég eltaposott ösvényein, hogy elfáradtam.

Gémberedetten nyujtottam ki lábamat. A kemény fatuskó, mely mint mesebeli táltos nyargalt vissza velem a multba, meglehetősen keménynek bizonyult ennyi időre és jólesett, mikor feltápáskodtam róla.

Milyen különös is az emberi agy, hogy az elébb még gyermekcipőimben szaladgáltam az emlékeztem zöld mezején és most alig egypár percre rá hetven évemmel állok a mult felbontott sirja előtt.

Tavaszi!... Bűbájos, ifjúságnak, fiatalságnak teremtetett tavasz!... Jólesett kinyitni fáradt szememet és végigjártatni tekintetemet a sok csodálatos színen és tarkaságon. Már bátran nézhettem, mert a nap most volt lemenőben és a távoli domb mögül nézett vissza rám, megértően!... Esteledett!... Nem is hittem volna, hogy ennyi ideig bolyongtam a multban, míg megállt körülöttem a világ.

Lelkiismeretfurdalást éreztem, ahogy a súlyosan sebesült nagybeteg fiatalemberre gondoltam és abban a pillanatban hirtelen megvilágosodott bennem valami!... Tudtam már, miért kellett nekem visszaszállnom önmagamba, hogy végigjárjam le-tűnt életem nyugtalan, forrongó éveit. Éreztem, hogy ezzel Istennek célja volt, és már azt is tudtam, hogy ezután mi a tennivalóm.

Szinte könnyűvé és frissé váltak lépteim, ahogy visszaindultam az úton az ügyvédék háza felé.

Csak késő ne legyen!... Csak bocsátana meg a jó Isten annak a bohó, elhamarkodott, nyugtalan lelkű fiatalembernek és tartaná vissza az életben, hogy levezekelhessen bűneit.

Imádkoztam, amíg visszamentem az úton a virágzó gyümölcsfák között. Madarak rebbentek el trillázva a fejem felett és a közeli faágra szálltak. Mézédés illat úszott a levegőben.

Az úton emberek jöttek-mentek nevetgélve, vidáman. Az ügyvédék nyugodt, békésnek látszó házára gondoltam és szívem összeszorult. Vajjon nem leng máris rajta a gyász sötét, komor lobogója ezen a csodaszép tavaszi estén?!

Meggyorsítottam lépteimet. Nem akartam látni a sok kis virágot, a milliányi döngicsélő színesszárnyú bogárkát, melyek máskor annyira le tudták kötni figyelmemet. Most csak egy cél lebegett a szemem előtt, egy talán utolsó isteni küldetés, melyet véghez kell vinnem befejezéséhez közeledő életemben.

Sietve fordultam be a főútra. Nem, az Isten kegyelmes volt!... Az ügyvédék háza továbbra is csendesnek és nyugodtnak látszott a csodaszép nyári estén.

Remegő kézzel rántottam meg a csengőt.

A szikár asszony helyett egy szolga nyitotta fel a kaput és kérdőleg nézett rám. Csak intettem neki és befordultam a kőkockás folyosóra. A beteg ajtaja előtt megálltam és halkán kopogtam.

Az ügyvéd maga nyitott ajtót; mikor meglátott, kilépett a folyosóra és betessékelte a saját dolgozószobájába.

— Bocsásson meg, hogy nem engedtem most be a fiam szobájába, de az orvos van nála. Még él! Az orvos reménykedik. Ó... Istenem... — nyögött fel — odaadnám mindenemet, ha meg nem történtté tehetném ezt a szerencsétlenséget. Jó, hogy visszajött, atyám, mert különben magam kerestem volna fel. Ön olyan jó volt hozzánk, azonnal jött, holott alig ismerjük egymást.

— Kötelességem menni, ha hívnak és én szívesen állok mindenki rendelkezésére.

— Tudom és hálás vagyok érte. Higgye el, atyám, szülő nem szeretheti gyermekét nálunk jobban és majdnem megőriztett bennünket az a tudat, hogy részben mi vagyunk felelősek a történetekért. A fiam mindenáron pap akart lenni és mi elleneztük. Már-már azt hittük, belenyugodott, mikor tegnap azzal jött haza, hogy nem bír lemondani szíve vágyáról. Nagy jelenet volt köztünk!... Feldúlva rohant el itthonról. A többi már úgyis tudja, atyám!

— Nagy kegyelem és dicsőség Istennek szolgálni — mondtam csendesen. — Minden szülő csak büszke lehet erre!

— Igen, most már mi is így gondolkozunk, csak tartsa meg számunkra a jó Isten. Onnek azonban hálával tartozunk, atyám, mert jelenléte békét és megnyugvást hozott a házamba.

Mindketten felálltunk és egymásra néztünk. Az ügyvéd szeme melegen fénylett, mintha könnyecskéket takarna.

Kezet fogtunk.

Olyan ünnepélyes és szép volt ez a perc, hogy a lelkem egyszerre könnyű lett, mintha nagy teher-től szabadult volna meg. Ebben a pillanatban felnyílt az ajtó és az ügyvédné lépett be. Azonnal láttam, hogy örömhírt akar mondani. Arca egészen megváltozott és szemében most már a boldogság könnyei ragyogtak.

— Élni fog!... Élni!... Az orvos szavát adta, hogy túl van a veszélyen! Ó, Istenem... köszönöm neked! — Sírva borult az ura nyakába.

Hálát adtam a jó Istennek, hogy a bánat és kétségbeesés sötét felhőit az öröm békéjével és derűjével váltotta fel.

Csendesen megfordultam és kiléptem a szobából. Ott már nem volt többé rám szükség. Úgy rémlett, hogy az ügyvéd utánam szólt, de nem voltam benne biztos.

Ezt a hangot egy sokkal erősebb hang nyomta el a lelkemben, mikor kiléptem a kapun és felnéztem a csillagfényes nyári égboltra. Egy vágyból tüzesedett, évek és évek óta forrósodó hang, mely erősebb volt mindennél a világon!... Erősebb a hálánál, szerelemnél, hűségnél, hatalomnál és dicsőségnél; az örök, olthatatlan vágyakozás Isten után!

Vége.

TARTALOM:

I. Két sors találkozik	—	—	—	—	—	3
II. Az omladozó ház	—	—	—	—	—	18
III. Az ajándék	—	—	—	—	—	27
IV. Egy csodálatos élmény	—	—	—	—	—	38
V. Két pajtás	—	—	—	—	—	42
VI. A jótevő tündér	—	—	—	—	—	48
VII. Az iskola	—	—	—	—	—	52
VIII. A vizsga	—	—	—	—	—	57
IX. Anyuka meghal	—	—	—	—	—	61
X. A rokonok	—	—	—	—	—	67
XI. Az új élet	—	—	—	—	—	72
XII. A testvérek	—	—	—	—	—	76
XIII. Fekete órák	—	—	—	—	—	86
XIV. Egy furcsa ismeretség	—	—	—	—	—	91
XV. A vágy beteljesedése	—	—	—	—	—	98
XVI. A vágy beteljesedett	—	—	—	—	—	102

